هو الباقي

CENAZE
HİZMETLERİ REHBERİ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

CENAZE HİZMETLERİ REHBERİ

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI

Diyanet İleri Başkanlığı Yayınları / 714
Cep Kitapları / 76

Proje
Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

Grafik&Tasarım
Hasan Yıldırım

Tashih
Ömer ÇETİNKAYA

Kapak Hat
Hasan ÇELEBİ

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı
21.02.2008 /16

2008-06-Y-0003-714
ISBN: 978-975-19-4265-4

Baskı
Ostim Meslekî Eğitim Merkezi Müdürlüğü
Tel: (0.312) 354 34 55

İletişim
Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı
Eskişehir Yolu 9. km. Çankaya/ ANKARA
Tel: (0.312) 295 81 10
Fax: (0.312) 284 60 36
e-posta: dinhizmetleri@diyanet.gov.tr

CENAZE HİZMETLERİ REHBERİ

ANKARA - 2008

Vatandaşlarımızın her yerden
ücretsiz olarak arayıp cenaze
hizmetleri ile ilgili yardım alacak-
ları telefon numarası:
Alo 188 Cenaze

İÇİNDEKİLER

II. BÖLÜM

CENAZE İLE İLGİLİ İDARİ İŞLEMLER

III. BÖLÜM
YURT DIŞI CENAZE İŞLEMLERİ

V. BÖLÜM
HUKUKİ İŞLEMLER

SUNUŞ

Günümüzde toplumlar hızlı bir değişim geçirmekte ve bu değişim süreci hayatın bütün alanlarını etkisi altına almaktadır. Değişen dünyada insanların yaşam alanlarıyla birlikte, ihtiyaçları ve ihtiyaçlarını giderme biçimleri de değişime uğramaktadır. Geçmiş dönemlerde insanlar, ihtiyaçlarını büyük ölçüde ikili diyalogların egemen olduğu, sosyal hareketliliklerin az yaşandığı, birbirlerini tanıyan kimselerin kurduğu küçük ölçekli sosyal dayanışma birimleriyle gideriyorlardı. Nitekim sanayileşme ile birlikte köyden kente, ülkelerarası ve hatta kıtalararası yapılan göçler sebebiyle hayat şartlarında büyük değişimler meydana geldi.

İçinde yaşadığımız bilgi çağında ise, iletişim alanında yaşanan hızlı gelişmeler, birey ve toplum hayatını bir yönüyle kolaylaştırırken, bazı açılardan da bireyin üstesinden gelemeyeceği ölçüde hayat şartlarında zorluklara neden olmuştur. Memleketinden uzak şehir ve ülkelerde yaşayan insanlar, kalabalıklar içinde yalnızlığı yaşamaya başlamış, böylece ihtiyaçlarını tek başına karşılayamaz duruma gelmiştir. Bu aşamada söz konusu ihtiyaçlar, devletin birbiriyle koordineli olarak çalışan ilgili kurumları ve yerel yönetimler tarafından karşılanmaktadır. Cenaze Hizmetleri Rehberi de bunun en somut örneklerinden biridir. Vatan-

daşlarımızdan gelen yoğun talepler neticesi, cenaze hizmetleri konusunda sistematik bir bilgilendirmeye ihtiyaç olduğu düşüncesiyle böyle bir rehberin hazırlanmasına karar verilmiştir.

Rehberin dinî boyutu Başkanlığımız Din İşleri Yüksek Kurulu'nca hazırlanmış olup ana hatlarıyla bir cenaze için bilinmesi gereken temel dinî bilgilere yer verilmiştir. Belediyeler tarafından hazırlanan idarî kısımda ise bir cenaze için yerel yönetimlerin neler yapması gerektiği ve bu durumda halkımızın düzenli bir hizmet alabilmesi için nasıl bir yol takip etmesi gerektiğine dair bilgiler yer almıştır. Bir cenazeye ilişkin olarak Sağlık Bakanlığı'nın vereceği hizmetlerin özetle anlatıldığı bölüm, Sağlık Bakanlığı'nın ilgili birimleri tarafından düzenlenmiştir.

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın cenazelerini gerek bulundukları yerlerde defnedebilmeleri, gerekse ülkemize getirmeleri konusunda nasıl bir prosedür takip etmeleri gerektiği ile ilgili bilgiler Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır. Yüce dinimizin temel kaynaklarında önemle vurgulanan ve şanlı tarihimizde pratikte büyük bir önemi haiz olan şehitlik konusu, rehberimizde Genel Kurmay Başkanlığı'nın katkılarıyla yerini almıştır. Rehberimizin otopsi ve nüfus işlemlerini ihtiva eden hukukî boyutu da, Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.

Belirtilen kurum ve kuruluşlardan gelen bilgiler, Diyanet İşleri Başkanlığı **Din Hizmetleri Dairesi Başkanlığı**'nca düzenlenerek bir rehber haline getirilmiştir.

Rehberin sonuna, halkımızın yakınlarını son yolculuklarına en iyi şekilde uğurlamalarını sağlamak amacıyla birçok açıdan işlerini kolaylaştıracağı düşünülen bilgi, belge, dilekçe örneği gibi bir takım ekler konulmuştur. Söz konusu eklerin, cenaze hizmetlerinde verimliliği arttıracağı ve işlerin daha sağlıklı ve süratli yürümesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

"Cenaze Hizmetleri Rehberi", adlı elinizdeki bu kitapçık, birden fazla kurumun, kendi birimlerini ilgilendiren boyutuyla, cenaze hizmetleri gibi toplumsal bir görevin icrasına birlikte katkı sağlayarak, günümüzde giderek önem kazanan kurumlar arası bir çalışma anlayışıyla, Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Dairesi'nin koordinatörlüğünde hazırlanmıştır. Burada rehbere katkı sağlayan kurum ve kuruluşların kıymetli temsilcileri ile emeği geçenlere teşekkür ediyoruz.

Vatandaşlarımızın hayatın önemli bir olgusu olan ölüm ve cenaze ile ilgili işlemler konusunda aydınlatılmasına katkı sağlayacağı düşünülerek hazırlanan bu rehberin, faydalı olmasını ümit ediyoruz.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI

GİRİŞ

Hayatın, çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık gibi aşamalarını yaşayan insanlar, kendilerine takdir edilen ömür sona erdiğinde, ahirete göç etmektedir. *"Her nefis ölümü tadacaktır…"* (Âl-i İmran, 3/185) ayeti bu gerçeği açıkça ifade etmektedir. Bu konuda insanlar arasındaki en belirgin fark, sadece dünya misafirhanesinde ikamet müddetinin azlık veya çokluğu konusundadır.

Sonuç itibariyle dünyada insanlara verilen hayat süresi ne kadar uzun olursa olsun, insan ömrü sınırlı sürelerle kayıtlıdır. Saatin saniye göstergesinin her vuruşu, bu süreden bir parça koparmaktadır. Attığımız her adımla ölüme doğru yol almaktayız. Aldığımız her nefes, teneffüs etmemiz gereken nefes sayısını azaltmaktadır.

Ölüm insanlar için mukadder olduğuna göre, dinlerin ölüme bakışı ve insanın ölüm karşısındaki tavrı önem kazanmaktadır.

İlahi ve ilahi olmayan bütün dinler, insanın mahiyeti ve sorumlulukları üzerinde durmuştur. Dinler, hitap ettikleri toplumların medeni ve fikrî seviyesine uygun hükümler ortaya koymuş ve onlara uygun inanç esasları getirmiştir. Bilindiği gibi İslam inancının altı temel esasından biri, ölüm sonrası yeniden dirilişe ve ahiret hayatına inanmaktır. Buna göre insanlar vefat ettiklerinde, önce kabirde sorguya çekilecektir. Kişi, dünya hayatındaki iman ve amellerine göre kendisine yöneltilen sorulara cevap verecektir. Kıyametin kopmasından sonra yeniden dirilişe kadar berzah âleminde kalınacaktır. Burada insanlar, dünyadaki yapıp ettiklerine göre muamele görecektir. Kıyamet, haşir, muhasebe, mizan, sırat şeklinde devam edecek olan ölüm ötesi hayat, kişinin dünyadaki eylemlerine göre cehennem veya cennet ile son bulacaktır.

Dini inancımıza göre Allah'a karşı görev ve sorumluluklarını yerine getiren ve kul haklarına riayet eden bir mümin ölümden korkmaz. Çünkü ölüm, dostun Dost'a kavuşması, müminin ebedi mutluluğa erişmesidir. Allah'a karşı sevgi ve saygısı olmayan, yaratılmışlara şefkat ve merhamet göstermeyenler için elbette ölümle beraber kabir hayatı ve ahiretin sıkıntıları başlayacaktır.

Ölüm olgusu karşısında yapılması gereken en önemli şey, Yüce Rabbimizin sevgisini kazanacak salih ameller işleyerek yaşamaktır. Nitekim "(Allah), *hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır."* (Mülk, 67/2) ayetinde, hayatın ve ölümün yaratılış gayesi bildirilmektedir. Bu hakikate iman edildiği takdirde, ölüm korkulacak bir olgu olmaktan çıkar ve büyük bir mutlulukla Allah'a kavuşmaya vesile olacak bir yolculuğa dönüşür.

Her gelecek yakındır. Ölüm bizlere uzak gibi görünse de aslında her an bizimledir. İnsanın ne zaman, nerede ve nasıl öleceği bilinmediğine göre, kişi her an ölüme hazır olmalıdır. Kur'an-ı Kerim'de sık sık dünya hayatının geçiciliğine işaret edilmektedir. *"Dünya hayatı ancak bir oyun ve eğlencedir. Elbette ki ahiret yurdu Allah'a karşı gelmekten sakınanlar için daha hayırlıdır. Hala akıllanmayacak mısınız?"* (En'am, 6/32) ayetinde, Allah'a derin saygı duyan müminlere/Müslümanlara, asıl ebedi yurdun ahiret olduğu açıkça hatırlatılmaktadır.

Böylesi bir şuurla hareket edebilen bir Müslümanın, ahiret yurdunu unutması düşünülemez. "Nereden geldik ve nereye gidiyoruz?" sorula-

rını kendine soran, düşünen ve tefekkür eden her Müslüman dünyada onurlu bir şekilde yaşarken ahiret hayatı için de hazırlık yapmalıdır.

Şüphesiz günah ile yüz yüze olan insan, her fırsatta Yüce Mevla'dan tevbe ve bağışlanma talep etmelidir. Çünkü kişi, bağışlanmaya vesile oluşturduğu ve samimi bir tevbe yaptığı sürece Cenab-ı Hakk'ın engin rahmetinden istifade edebileceğinin farkında olmalıdır.

Sonuç itibariyle insan için önemli olan, kendisine verilen zaman dilimini ahiret hayatında kazançlı çıkacak şekilde değerlendirmektir. Bu durum, hayatın dünya için de en yararlı şekilde değerlendirilmesi anlamına gelmektedir.

I. BÖLÜM

CENAZE İLE İLGİLİ DİNİ İŞLEMLER

Vefat eden insanlar, ölüm ötesi hayata başlamaktadır. Geride kalanların, vefat eden yakınlarına ve din kardeşlerine karşı, -özellikle İslam Dini'nin getirdiği esasların ve İslam kültürünün etkisiyle oluşan-, bazı sorumlulukları vardır. Burada söz konusu sorumluluklardan söz edilecektir.

Önce cenaze ile ilgili belli başlı terimlere gözatalım:

1. CENAZE İLGİLİ TERİMLER

Muhtazar: Son nefesine yaklaşmış ve ölmek üzere olan kişi.

Meyyit: Son nefesini vererek ruhunu teslim etmiş kişi. Meyyit kelimesinin kadınlar için kullanımı meyyite, çoğulu da emvât'tır.

Teçhiz: Ölen kişi için genel olarak yapılması gereken hazırlıklar.

Uygun bir yıkama yerinin bulunması, yıkama esnasında kullanılacak malzemelerin temin edilmesi, kabrin kazılması, nakil ve benzeri hazırlıklar teçhiz olarak adlandırılabilir.

Gasil: Sözlükte yıkama anlamına gelen gasil kelimesi, dini terminolojide daha çok cenazenin yıkanması anlamında kullanılmaktadır. Ölen bir Müslümanı yıkamak, diğer Müslümanlar için farz-ı kifayedir.

Tekfin: Ölünün yıkandıktan sonra kefenlenmesi.

Teşyi: Cenaze yıkandıktan sonra tabuta konulup namazının kılınacağı yere ve daha sonra kabrine taşınması.

Defin: Ölünün kabre gömülmesi.

Telkin: Son nefesine yaklaşmış, ölmek üzere olan kişinin yanında kelime-i tevhid ve kelime-i şehâdet okunması.

Cenaze kabre konulup bütün işlemler tamamlandıktan ve cenaze merasimine katılanların mezarın başından ayrıldıktan sonra, bir kimse tarafından kabrin başında yüksek sesle ve ölüye hitaben yapılan ve iman esaslarının hatırlatılmasından ibaret olan faaliyet de telkin olarak bilinmektedir.

Taziye: Cenaze merasiminden sonra ölünün yakınlarına teselli ve başsağlığında bulunma taziye olarak isimlendirilmektedir.

1- ÖLÜM ANI

Ölüm anı, dünya hayatının sonu ve ahiret hayatının başlangıcıdır. Bu açıdan ölüm döşeğindeki hastanın, ebedi yolculuğa ruhen hazırlanmasına yardımcı olunmalıdır. Zira hastaya gösterilen sevgi, saygı ve hoşgörü eksenli yaklaşım tarzı dinimizce sevap kazandırıcı eylemlerden sayılmaktadır. Ayrıca hastaya söylenecek sözlere dikkat edilmeli, ümitsizliğe düşürücü, gönül kırıcı sözlerden kesinlikle kaçınılmalıdır. Allah'ın rahmetinden, affından, bağışlamasından bahsedilmeli ve mümkün olduğu kadar ona dua edilmelidir. Sonuç itibariyle ölüm döşeğindeki hastanın son yolculuğunda moralinin yüksek olması sağlanmaya çalışılmalıdır.

2- ÖLÜM ESNASINDA YAPILACAK İŞLEMLER

Ölmek üzere olan kişi, mümkünse yüzü kıbleye gelecek şekilde sağ yanına çevrilir. Bu mümkün değilse, başı hafifçe yükseltilip ayakları kıbleye doğru uzatılarak sırt üstü yatırılır. Eğer bu şekilde de mümkün değilse sıkıntı verilmeyecek şekilde en uygun konumda yatırılır.

İnsan için en zor durum olan can verme esnasında, ölüm döşeğindeki hastanın ağzı genellikle susuzluktan kurur. Hastanın hizmetinde bulunanlar az miktarda suyla sık sık onun ağzını ısatmalı ve hararetini gidermelidir.

Aynı şekilde hastanın yanında onun duyacağı bir ses tonuyla Kelime-i Tevhid ile Kelime-i Şehadet telaffuz edilerek hatırlatılmalıdır. Zira Peygamberimiz, *"Siz ölmekte olana "Kelime-i Tevhid"i telkin edin, hatırlatın"* buyurmuştur (Müslim, "Cenaiz", 1). Bu hatırlatma sırasında hasta asla zorlanmamalıdır. Şayet kendisi söyleyebiliyorsa, hatırlatmaya da gerek yoktur. Bilindiği gibi Kelime-i Tevhid "La ilahe illallah"; Kelime-i Şehadet "Eşhedü enlâilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve rasûlüh" cümlelerinden oluşmaktadır.

Hastanın yanında Kur'an da okunabilir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), *"Ölülerinizin (ölmek üzere olan hastalarınızın yanında Yâ Sin (suresini) okuyunuz"* buyurmuştur (İbn Mace, "Cenaiz", 4).

Kur'an okumak, özellikle hastanın ve etrafındakilerin üzüntüsünün azalmasına neden olur. Samimi bir kalp ile okunan ve huşu içinde dinlenen Kur'an, kalpleri Allah'a yöneltir ve İslam'ın inanç esaslarını yeniden hatırlatır. Bununla birlikte hasta, ölüm anı yaklaştıkça yanında bulu-

nanları tanımakta zorlanabilir, hatta birtakım sıkıntılar da çekebilir. Ölüm anında çekilen bütün sıkıntılar, kişinin günahlarına kefaret, manevi derecesinin yükselmesine ve günahlarının affedilmesine vesile olacaktır.

Ayrıca kişinin ölüm anında acı çekip çekmemesi durumundan hareketle, halk arasında "falanın ölümü kolay oldu, falan çok zor can verdi. Filanın yüzü nurlandı" vb. sözlerle ölünün iyi veya kötü insan olduğu hakkında bazı yorumlar yapıldığı görülmektedir. Ölüm anında yaşananlar dikkate alınarak buna benzer yorumlar isabetli değildir. Bu sözlerle ölünün yakınları rencide edilmekte ve insanların gönüllerine kuşku düşürülmektedir. Çünkü ölünün akıbeti hakkındaki doğru ve kesin bilgiyi Allah (c.c.)'tan başka hiç kimse bilemez.

Ölüm anında kişinin yüz ifadeleri değişebilir ve tam olarak anlaşılamayan sözler söyleyebilir. Bütün bunlar hastalığın etkisiyle olabileceği gibi, kişinin dünyada işlediği amellerle ilgili de olabilir. Bu durum, insanların kesin hükme varamayacakları bir konu olduğundan, hastanın kötülüğüne yorumlanmamalıdır. Çünkü hasta psikolojik, biyolojik vb. birçok faktörden etkileneceğinden dolayı, ölüm anında yaşadıkları, kişinin iyiliğine ve kötülüğüne kesin bir delil olarak kabul edilemez.

4- ÖLÜM HABERİ

Ölüm döşeğindeki kişinin yakın akrabalarına haber verilerek helalleşmelerine imkân verilmelidir. Ayrıca hastanın yakın akrabaları ve sevdiği kişilerin yanında bulunmaları hastanın öz güvenini artırabilir ve ölüm korkusunu azaltabilir. Kişi vefat ettikten sonra ise, cenaze ile ilgili hizmetlerin görülmesi ve dini görevlerin yerine getirilmesi için eş, dost, akraba ve arkadaşlarına uygun bir şekilde ölüm haberi ulaştırılmalıdır. Ölüm haberi, cami minaresi ve belediye hoparlörü vb. vasıtalarla yapılabileceği gibi gazete ve internet gibi iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

5- ÖLÜM SONRASINDA YAPILACAK İŞLEMLER

a- Ölünün Üzerindeki Elbise ve Ziynet Eşyalarının Çıkarılması: Vefat hadisesinden sonra cenaze soğumadan üzerindeki elbiseler ve varsa ziynet eşyaları çıkarılır.

b- Çenenin Bağlanması: Kişi vefat edince ağzı açıksa kapatılır. Bir bez ile çenesi başından bağlanır. Gözleri kapatılır.

c- Ellerin Yana Uzatılması: Cenaze soğuduktan sonra düzeltmek mümkün olmayacağı için cenaze düzgün bir şekilde yatırılarak eller yan tarafına uzatılır.

d- Ayakların Uzatılması: Aynı şekilde cena-

zenin düzgün şekle getirilmesi için ayaklar uzatılıp baş parmaklardan birbirine bağlanır.

Bu işlemler yapılırken şu dua okunabilir:

"Bismillâhi ve alâ milleti rasulillâh. Allahümme yessir aleyhi emrahu ve sehhil aleyhi mâ ba'dehû ve es'id bi likâike vec'al mâ harace ileyhi hayran minmâ harace anhu."

Manası: "Allah'ın ismiyle ve Rasûlullah'ın dini üzerinde olsun. Allah'ım, onun işini kolaylaştır, bundan sonrasını ona kolay eyle, onu seni görmekle mutlu eyle. Gitmiş olduğu yeri çıktığı yerden hayırlı eyle."

Sonra ölünün üstüne bir örtü çekilir. Ölü yıkanıncaya kadar yanında Kur'an okumak mekruhtur. Kaza ve afet sonucu ölenler için sözü edilen işlemlerin hepsinin yapılması mümkün olmayabilir. Bu durumda mevcut imkanlar kullanılmalıdır.

Cenazenin defni geciktirilmemelidir. Hz. Peygamber (s.a.s.), "*Ölülerinizi defnetmede acele ediniz*" (Tirmizî, "Cenâiz", 30) buyurmaktadır. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in bu emri, cesedin günlerce bekletilmemesi içindir. Cenazenin bozulmasından endişe duyulmuyorsa veya cenazenin bozulmadan morglarda korunması sağlanabiliyorsa, velisi veyahut akraba ve

dostlarının cenaze merasimine katılımlarının sağlanması için cenaze birkaç gün bekletilebilir.

6- CENAZENİN TEÇHİZ VE TEKFİN İŞLEMLERİ

a. Ölünün Yıkanması

Cenazenin yıkanması farz-ı kifayedir. Bu konuda ölen kişinin çocuk veya yetişkin olmasında bir farklılık söz konusu değildir. Yalnız savaşta şehit düşenlerin yıkanması mecburiyeti bulunmamaktadır.

Yanan veya suda boğulan kişilerin yıkandıkları takdirde vücutlarının parçalanması söz konusu ise yıkanmayıp, üzerlerine sadece su dökülür. Su kullanılamadığı takdirde uygun görülürse teyemmüm ettirilir.

İslam kültüründe, hangi cenazenin kim tarafından yıkanacağı konusunda da bir genel kabul oluşmuştur. Buna göre, erkek ölüyü erkek, kadın ölüyü de kadın yıkamalıdır. Genel ilke böyle olmasına rağmen, bunun istisnaları da olabilmektedir. Şöyle ki; bir kadın vefat eden kocasını yıkayabilir. Çünkü kadın iddet bekleyecektir. Söz konusu iddet müddeti, bitmedikçe evliliğin devam ettiğine hükmedilir. Ancak koca, ölmüş hanımını yıkayamaz. Çünkü erkekler için iddet bekleme gibi bir durum söz konusu değildir. Dolayısıyla hanımı vefat

eden bir erkeğin evlilik ve nikah bağı tamamen ortadan kalkmış olur. Ancak yıkayacak kimse bulunmadığı takdirde, koca hanımına teyemmüm verebilir. Yine erkekler arasında ölmüş bulunan bir kadının orada bir mahremi varsa, mahremi kendisine teyemmüm verdirebilir. Vefat eden kadının mahremi bulunmaması durumunda, yabancı bir erkek eline bir bez alarak vücuduna bakmadan kadına teyemmüm ettirebilir.

Henüz bulûğ çağına yaklaşmamış küçük kız çocuğunu gerektiğinde erkek yıkayabilir. Aynı durumdaki erkek çocuğunu da bir kadın yıkayabilir. Cinsel organı kesilmiş veya yumurtaları alınmış erkek de erkek yıkayıcı tarafından yıkanır.

Erkek mi kadın mı olduğu anlaşılmayan ve bu bakımdan kendisine hünsâ-i müşkil denilen kimse ölünce yıkanmaz, sadece teyemmüm ettirilir. Kefenleme hususunda kadın statüsünde değerlendirilir ve kadın gibi kefenlenir.

Suda boğulmuş olan bir kimse, yıkamak niyetiyle üç defa suda hareket ettirilerek yıkanır. Yalnız su içinde kalmış olmasıyla yıkama farzı yerine gelmiş olmaz.

Düşük neticesinde ölü doğan çocuk, bir bez parçasına sarılarak defnedilir, yıkanması gerekmez.

Ölmüş bir Müslümanın başı ile beraber vücudunun çoğu bulunuyorsa yıkanır, kefenlenir ve namazı kılınır. Fakat başsız olarak yalnız vücudun yarısı bulunsa veya gövdesinin çoğu kaybolmuşsa yıkanmaz, kefenlenmez ve üzerine namaz kılınmaz. Bir beze sarılarak defnedilir.

Kefene sarıldıktan sonra ölüden çıkacak bir sıvı veya benzeri şeyler tekrar yıkamayı gerektirmez ve o haliyle defnedilir.

Cenazenin yıkanacağı yerin kapalı olması ve cenazeyi yıkayan ile yardımcılarından başkasının bulunmaması tavsiye edilmektedir. Cenazeyi en yakın akrabası veya onun görevlendireceği ehil bir kişinin yıkaması uygun görülmektedir. Ancak büyük ilçe ve şehirler ile köyden kente veya ülkeler arası göçlerin yaşandığı günümüzde cenaze genelde mahalli idarelerin oluşturduğu özel birimler tarafından yıkanarak defne hazır hâle getirilmektedir.

Cenazenin yıkanması, kefenlenip hazırlanması ve defnedilmesi hususunda mümkün olduğu kadar acele edilmesi müstehaptır. Cenazeyi yıkamak için önce teneşir denilen yüksekçe bir yere, ayakları kıbleye gelecek şekilde sırt üstü yatırılır. Teneşirin çevresi güzel kokulu bir şeyle üç, beş veya yedi defa tütsülenir. Göbeğinden diz altına kadar olan avret yeri

bir örtü ile örtülür ve daha önce çıkarılmamışsa elbisesi çıkarılır. Cenaze yıkayan erkek veya kadın, farz olan yıkama görevini yerine getirmeye niyet etmeli ve besmele ile başlamalıdır. Yıkama bitinceye kadar da "Gufrâneke yâ rahmân" (Artık senin af ve mağfiretinle baş başa, sen onu bağışla ey Rahmân olan Allah'ım!) demelidir.

Yıkayıcı eline bir bez alarak örtünün altından ölünün avret yerlerini temizler. Sonra abdest aldırmaya başlar. Abdest aldırma işleminde, önce cenazenin yüzü yıkanır. Ağza ve burna su verilmez. Sadece dudakların içi ve dışı, burun delikleri, göbek çukuru parmakla veya parmağa sarılan bir bezle mümkün mertebe silinir. Daha sonra elleri, kolları yıkanır. Sahih olan görüşe göre başına da mesh edilir ve ayaklar geciktirilmeksizin bir an önce yıkanır. Böylece ölüye abdest aldırılma işlemi tamamlanmış olur. Namaz ile mükellef olmadan, küçük yaşta ölen çocuğa abdest aldırılmasına gerek yoktur.

Abdest aldırma işlemi tamamlandıktan sonra, cenazenin üzerine ılık su dökülür. Varsa hatmî denilen güzel kokulu bir ot ile yoksa sabun ile yıkanır. Sonra sol tarafına çevrilerek, sağ tarafı bir defa yıkanır. Böylece sağ ve sol

tarafları üçer defa yıkanır. Cenaze yıkanırken pamuk kullanılmamalıdır. Ölü yıkandıktan sonra bir bezle kurulanmalıdır. Yıkama esnasında gereksiz yere su israf edilmemelidir. Sonra ölü oturur duruma getirilerek karnına hafifçe bastırılır. Eğer ölüden bir şey çıkarsa yıkanıp giderilir, yeniden yıkanması ve abdest aldırılması gerekmez. Ölünün saçı ve sakalı taranmaz. Saçları ve tırnakları kesilmez. Sünnetsiz bir şekilde vefat etmişse, sünnet edilmez.

Ölünün temizlenmesinin farklı bir anlamı vardır. Yukarıda anlatıldığı gibi ölü belli usullerle yıkanıp abdest aldırılır. Bu işlem cenazenin sadece maddi kirlerden arındırılması anlamına gelmez. Aynı zamanda bu temizleme işlemi ile ölü, adeta yeni doğmuş gibi yıkanmış olur. Temizleme işlemi, bir yönüyle yeniden doğuşu sembolize etmektedir. Başka bir açıdan, fani yolculuk olan dünya hayatının ölü üzerinde bıraktığı manevi kirlerin temizlenmesini temsil etmektedir.

b. Ölünün Kefenlenmesi

Ölünün kefenlenmesi farz-ı kifayedir. Bulunamaması gibi bir zaruret olmadıkça, kefen için beyaz renkli kumaş tercih edilir. İslam'da israfın hoş görülmemesi nedeniyle, kefenin çok pahalı kumaştan seçilmesi uygun değildir.

Bu nedenle kefen, cenazenin sosyal ve ekonomik durumuna göre uygun bir değerde olmalıdır.

Kefen; sünnet, kifâyet ve zarûret miktarlarında olmak üzere üçe ayrılır.

Sünnet miktarı kefen: Erkek için; izâr (vücudu tepeden tırnağa saran parça), kamîs (gömlek) ve lifafe (sargı)den ibarettir. Kadın için ise; izâr, başörtüsü, sargı ve göğüsleriyle karnını bağlamak için kullanılan bir bağ ve gömlek olmak üzere beş parçadan oluşmaktadır.

Kifayet miktarı kefen: Erkek için kefenin yetecek en az miktarı, izâr ve sargı olmak üzere iki parçadır. Çünkü erkeğin sağlığında giydiği asgari ölçüdeki elbise izar ve sargıya karşılık gelir. Tek parça elbise ile namaz kılmanın mekruh olduğuna kıyasla, tek parçalı kefenin de mekruh olduğuna hükmedilmiştir. Kadının kefeni ise iki elbise ile bir başörtüsüdür.

Zarûret miktarı kefen: Erkek ve kadın için zarûret halinde kefenin en az ölçüsü, bütün bedeni örtecek kadar olmasıdır. *"Ancak zaruretler kendi miktarlarınca takdir olunur"* kaidesi gereğince, özellikle kıtlık, savaş ve yaygın bulaşıcı hastalık gibi sebeplerle ortaya çıkan toplu ölümlerde, bütün bedeni örtecek miktarda kefen bulunamayabilir. Bu durumlar-

da söz konusu prensip dikkate alınarak, kefenin zaruret miktarı eldeki mevcut imkanlara göre belirlenebilir.

b1) Erkekler İçin Kefenleme Şekli

Müslümanlar arasındaki yaygın uygulamaya göre kefenler, cenazeye sarılmadan önce birkaç defa güzel kokulu maddelerle tütsülenir. Önce lifâfe tabut içine veya hasır ya da kilim gibi bir şey üzerine en dışta olacak şekilde yayılır, onun üzerine izâr serilir, sonra da ölü, kefen gömleği giydirilmiş olarak izârın üstüne konur.

Ölü erkeklerin, izâr önce soluna, sonra da sağına getirilerek sarılır, sonra lifâfe de aynı şekilde sarılır. Açılması ihtimaline karşılık, kefen bir kuşak ile de bağlanabilir.

b2) Kadınlar İçin Kefenleme Şekli

Aynı şekilde kefen güzel kokulu maddelerle tütsülenir. Önce lifâfe en alta yayılır, onun üzerine izâr serilir, sonra da ölü, kefen gömleği içinde izârın üstüne konur.

Ölü kadınların, saçları ikiye ayrılarak kefen gömleği üzerinden göğsü üzerine konulur ve üstüne, yüzünü de örtecek şekilde başörtüsü konur. Sonra üzerine izâr sarılır ve izârın üzerinden göğüs örtüsü bağlanır. Daha sonra lifâfe sarılır. Göğüs örtüsü lifâfeden sonra da bağlanabilir.

Kefen konusunda buluğ çağına yaklaşmış çocuklar, büyükler hükmündedir. Buluğ yaşına ulaşmamış çocukların kefenleri sadece izâr ve lifâfeden oluşmaktadır.

7- CENAZE NAMAZI

a. Cenaze Namazının Kılınışı

Cenaze namazı için bir araya gelen cemaat, musalla taşına konulan cenaze cemaatin önünde olacak şekilde, kıbleye doğru saf tutar. Böylece saf düzenine geçildikten sonra cenaze namazı kılınması için niyet edilir. İmam olan kişi, Allah Teâlâ'nın rızası için orada bulunan cenazenin namazını kılmaya ve o cenaze için dua etmeye niyet ederek namaza başlar. Cemaat ise, Allah rızası için o cenaze namazını kılıp onun için dua etmeye ve imama uymaya niyet eder. İmam niyette ölünün erkek veya kadın, kız veya erkek çocuğu olduğunu belirtmelidir. Diğer namazlarda, cemaat içinde kadın bulunması durumunda imamın, kadınlar için de imamlığa niyet etmesi gerekli olduğu halde, bu namazda kadınlar için ayrıca niyet etmesi gerekmez.

Namazın niyet sonrası aşamaları şöyle özetlenebilir: İmam *"Allahüekber"* diyerek tekbir alıp ellerini namazda olduğu gibi bağlar. Cemaat de gizlice tekbir alarak ellerini bağlar. Bu

tekbirin arkasından hem imam hem cemaat *"ve celle senâüke"* ile birlikte içlerinden *"Sübhâneke"*yi okurlar. Sonra imam elleri kaldırmadan *"Allahüekber"* diye açıktan tekbir alır. Cemaat de ellerini kaldırmadan gizlice tekbir alır. Bun*dan sonra hepsi içlerinden "Allahümme salli" ve "Allahümme bârik"* dualarını okur. Tekrar aynı şekilde *"Allahüekber"* diye tekbir alınır. Bu tekbirden sonra ölüye ve diğer müminlere niyetle cenaze duası okunur. Cenaze namazı esas itibariyle bir duadan ibaret olduğu için, bu duaları Arapça okumak şart değildir. İsteyen bu şekliyle Arapça okuyabilir, benzer anlamda başka dualar da yapabilir. Her ikisini yapma imkânına sahip olamayanlar ise bu duaların kendi dilindeki anlamlarını okuyabileceği gibi, ölüye rahmet dileğini içeren ifadelerle dua yapabilir. Bu duadan sonra yine *"Allahüekber"* denilip tekbir alınır ve arkasından önce sağa sonra sola imam yüksek sesle, cemaat alçak sesle selam verir. Böylece namaz tamamlanmış olur.

a1) Erkek Cenaze İçin Dua:

"Allâhümma'ğfir lihayyinâ ve meyyitinâ ve şâhidinâ ve gaibinâ ve zekerinâ ve ünsânâ ve sagîrinâ ve kebîrinâ. Allâhümme men ahyeytehû minnâ fe ahyihî ale'l-islâm ve

men teveffeytehû minnâ fe teveffehû ale'l-îmân. Ve hussa hâze'l-meyyite bi'r-ravhi ve'r-râhati ve'l-mağfireti ve'r-rıdvân. Allâhümme in kâne muhsinen fe zid fî ihsânihî ve in kâne müsîen fe tecâvez anhü ve lakkihi'l-emne ve'l-büşrâ ve'l-kerâmete ve'z-zülfâ, bi rahmetike yâ erhame'r-râhimîn".

Manası:

"Allah'ım! Dirimizi, ölümüzü, burada bulunanlarımızı bulunmayanlarımızı, erkeğimizi kadınımızı, küçüğümüzü büyüğümüzü mağfiret buyur, bağışla. Allah'ım! Aramızdan yaşatacaklarını İslâm üzere yaşat, öldüreceklerini iman üzere öldür. Şurada duran ölüye, kolaylık ve rahatlık ver, onu bağışla. Bu kişi, iyi bir kimse idiyse sen onun iyiliğini artır; eğer kötü davranmış günahkâr bir kimse idiyse, sen rahmet ve merhametinle onları hoş gör.

Ey merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah'ım! Ona güven, müjde, ikram ve yakınlık ile mukabele et."

a2) Kadın Cenaze İçin Dua:

Ölen kişi kadın ise, erkekler için okunan duanın ana metni ve anlamı aynı kalmak üzere, duadaki "*…ve hussa…*" kelimesinden sonraki zamirler kadın yerini tutacak şekilde şöyle değiştirilir:

“Ve hussa hâzihi'l-meyyite bi'r-ravhi ve'r-râhati ve'l-mağfireti ve'r-rıdvân. Allâhümme in kânet muhsineten fe zid fî ihsânihâ ve in kânet müsîeten fe tecâvez anhâ ve lakkiha'l-emne…” şeklinde devam edilir.

Bu duaları bilmeyenler, bildikleri başka uygun dualar okuyabilir. "Rabbenâ âtinâ" duası bu dualardan biridir. "Allahım beni, bu ölüyü ve bütün müminleri bağışla" şeklinde dua da edebilir. Bunumla birlikte dua niyetiyle Fatiha Suresi de okunabilir.

a3) Sorumlu/Mükellef Olmayan Kimseler İçin Dua:

Ölen kişi çocuk veya mükellef olmayan bir kimse ise, duadaki “ve men teveffeytehû minnâ fe teveffehû ale'l-îmân (öldüreceklerini iman üzere öldür) cümlesi yerine *“Allâhümme'c‘alhü lenâ feratan, Allâhümme'c‘alhü lenâ ecran ve zuhran, Allâhümme'c‘alhü lenâ şâfi‘an müşeffe‘an”.*

“Allahım! Sen onu bizim için önden gönderilmiş bir sevap vesilesi yap, ecir vesilesi ve âhiret azığı eyle, onu bize şefaati kabul edilen bir şefaatçi eyle!” diye dua edilir.

b. Kimlerin Cenaze Namazı Kılınır?

Bu konuyu iki kategoride değerlendirmek mümkündür:

1- Müslüman Olma Şartı: Müslüman olduğu bilinen herkesin cenaze namazı kılınır.

Müslüman olanlarla Müslüman olmayanların cenazeleri karışacak olsa, ayırt etme imkanı varsa ayırt edilerek Müslümanların cenaze namazı kılınır. Ayırma imkanı olmaması durumunda cenazelerin hepsi yıkanır ve Müslümanlara niyet edilerek hepsinin cenaze namazı kılınır.

2- Yeni Doğan Çocuklar: Canlı olarak doğduğu bilinen bir çocuğun, yıkanıp cenaze namazı kılınır. Çocuk ölü olarak doğarsa, yıkanır ancak cenaze namazı kılınmaz.

c. Cenaze Namazı İle İlgili Bazı Meseleler

1) Niyet:

Cenaze namazına niyet şarttır. Bu niyetle ölünün kadın veya erkek, kız çocuk veya erkek çocuk olduğu belirlenir. Cenazenin kadın, erkek, kız veya erkek çocuğu olduğunu bilmeyen kişi "üzerine imamın namaz kıldığı kişi" diye niyet edebilir.

2) Kıble:

Kıble yönü araştırılıp namaz kılındıktan sonra hataya düşüldüğü anlaşılırsa, namaz yeniden kılınır. Fakat namazdan sonra cemaatin abdestsiz olduğu anlaşılırsa namaz iade edil-

mez; çünkü cenaze namazı farz-ı kifaye olduğundan, imamın namazı sahih olunca, cenaze namazının farziyeti yerine gelmiş olur.

3) Gaib Ölünün Namazı:

Hanefî ve Mâlikî fakihleri, kıble yönünde sapma meydana geleceği gerekçesiyle, gaip yani orada bulunmayan bir cenaze üzerine namaz kılmayı caiz görmemişlerdir. Fakat Şâfiîler’e göre gaip üzerine cenaze namazı kılınabilir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s.), Necâşî’nin namazını bu şekilde kılmıştır. Hanbelîlere göre de aradan bir ay geçmedikçe, gaip üzerine cenaze namazı kılınabilir.

4) Vakit:

Genel olarak namaz kılmanın mekruh sayıldığı vakitlerde yani güneşin doğması veya batması veya zevale yaklaşması hallerinde cenaze namazı kılmak da mekruhtur. Fakat bu vakitlerde kılınmış olan cenaze namazının iade edilmesi yani yeniden kılınması gerekmez. Bu vakitlerde cenazenin defnedilmesi ise mekruh değildir.

5) Namazı Kılınmadan Defnedilen Cenazenin Namazı:

Namazı kılınmayarak defnedilmiş olan bir cenazenin henüz dağılmamış olduğu ihtimal dahilinde ise, cenazeye karşı sorumluluğu yerine getirmek için, ölünün kabri üzerine namaz kılınır.

6) Yıkanmadan Kefenlenen Cenaze:

Bir ölü yıkanmadan kefenlenmişse veya ölünün bir uzvunun yıkanması unutulmuşsa, kefen açılır ve yıkanması tamamlanır. Eğer namazı kılındıktan sonra, yıkanmadan kefenlendiği anlaşılırsa, cenazenin kefeni açılır ve eksik kalan uzuvlar yıkandıktan sonra namazı yeniden kılınır. Kabre konulup üzeri toprakla örtülmediği sürece hüküm böyledir. Ancak kabre konulup üzeri toprakla örtüldükten sonra ölünün kabirden çıkarılması uygun değildir. Ölü hiç yıkanmamış bile olsa artık defnedildiği haliyle kalmalıdır. Şayet cenaze namazı kılınmamışsa, tercih edilen görüşe göre, ölünün kabri başında namazı kılınabilir. Ölünün kefensiz olarak defnedilmesi durumunda da kabir açılmaz.

7) Müslüman Bir Erkek ile Evli Olan Hıristiyan veya Yahudi Kadının Durumu:

Bir Müslüman ile evli bulunan Hıristiyan veya Yahudi kadının hangi mezarlığa gömüleceği hususunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Bu durumda kadının kendisinin bir vasiyetinin olup olmaması araştırılır. Kadının vasiyeti varsa, vasiyetine göre gereği yerine getirilmelidir. Şayet vasiyeti yoksa kadının ailesinin isteğine bırakılır.

8 - CENAZE MERASİMİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Doğum ve ölüm olgusu, insanlar için son derece önemlidir. Yeni doğan bir çocuğun dünyaya gelişi büyük bir mutluluğa ve heyecana neden olmaktadır. Vefat eden insanın ayrılığı da geride bıraktığı yakınlarını ve sevdiklerini büyük bir acı ve kedere sevk etmektedir. Şüphesiz henüz adı bile konulmamış yepyeni bir insanın dünya hayatına katılımı, büyümesi ve olgunluk devresine ulaşması kolay olmamaktadır. İnsan çocuk, kardeş, abi, abla, anne, baba, amca, dayı, hala, teyze, nine ve dede… olarak dünyada bir konum elde etmektedir. Yine insan evliliklerle akrabalıklar, birlikte yaşadığı çevrede komşuluklar ve çalıştığı iş kollarında da güçlü arkadaşlık ve dostluk bağları kurmaktadır.

Bu açıdan kişinin ölümü, kendisiyle ortak noktaları olan kimseleri yakınlık derecesine göre acı ve mateme sevk etmektedir. Geride kalanlar, bu acı ve kederi için için yudumlamak, ilahi yazgıya boyun eğmek ve ölümü büyük bir sabırla içselleştirmek zorundadır. İnsan, bütün acı ve mutsuzluk duygularına rağmen, ölen yakınlarına karşı son görevini yapmak durumundadır. Bu görev büyük bir özen ve özveriyle yapılmalıdır. Acaba bugün bizler

fert ve toplum olarak cenazelerimize yaptığımız son görevde, olması gereken standardın neresindeyiz? İşte bu soru bağlamında bazı noktalara açıklık getirilmesinin faydalı olacağına inanıyoruz.

Değişen dünyada insanların hadiseleri algılama ve yorumlamalarında farklılıklar yaşanmaktadır. Bu bağlamda birçok konuda olduğu gibi cenaze törenleri de bugün bazı noktalardan tenkit edilebilmektedir. Ölülere saygıyı önceleyen Hz. Peygamber'in buyruk ve uygulamalarını anlamada bazı olumsuzlukların yaşandığı müşahede edilmektedir. Vefat eden insanların ebedi mekanına en iyi şekilde yerleştirilmeleri, Müslümanlar üzerine bir görev olarak anlaşılmalıdır. Bu çerçevede cenazeye ilişkin bazı meselelere kısaca temas edilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

a. Cenazeye Saygı Gösterilmelidir

Bilindiği gibi insan yeryüzünün en kıymetli varlığıdır. Bu açıdan da hürmet edilmeye layık bir konumdadır. İnsan hayatta iken değerli olduğu gibi ölünce de değerlidir. Nitekim, Hz. Peygamber, huzurundan geçen cenazeyi gördüğünde ayağa kalkarak saygı göstermiştir. Hatta Hz. Peygamber'in ayağa kalktığı cenazenin gayrı müslim bir kişiye ait olduğu kendisine hatırlatılınca; *"Bu da bir insan*

değil mi?“ “(Müslim, “Cenaiz”, 78) şeklindeki cevabı, insana sırf insan olduğu için saygı gösterilmesi gerektiğinin fiili bir örneğidir.

Ölülere saygı göstermek, yaşayanlara karşı saygılı olmanın başka bir ifadesidir.

b. Cenaze Merasiminde Bazı Temel Kurallara Riayet Edilmelidir

Gerek dinî gerekse resmî nitelikte icra edilen törenlerde dikkat edilmesi gereken bazı kurallar vardır. Bu kurallar, törenin mahiyetine uygun olarak icra edilmesinde belirleyici bir öneme sahiptir. Söz konusu kurallara riayet edilmemesi, en başta ölüye karşı bir saygısızlıktır. Ayrıca dinî ve insanî görevini yerine getirmek üzere törene katılan kişileri küçük düşürücü bir davranıştır.

Bütün boyutlarıyla düşünüldüğünde merasimlerde uyulması gereken kuralların önemli olduğu anlaşılmaktadır. Allah'ın yarattıkları arasında seçkin bir yeri olan insanın vefatı söz konusu olunca, insanı ebedi yolculuğuna uğurlamak gerçekten üzerinde ciddi olarak durulması gereken bir konudur. Bu bağlamda bir cenaze merasiminde riayet edilmesi gereken temel kuralların neler olduğu hususunu hatırlatmak faydalı olacaktır:

1- Ölülerin iyilikleri dile getirilmelidir. Hz. Peygamber, ölülerin hayırla anılmasını tavsiye etmektedir. (Tirmizi, “Cenaiz”, 34) Merasim

anında ve sonrasında vefat eden kişinin iyilikleri hatırlanmalı ve kişi hayırla anılmalıdır.

2- Cenaze merasimlerinde insanlar giyim ve kuşamlarına özen göstermelidir. Giyilen kıyafetler bir bayram havasını hatırlatmamalıdır. Bu konuda öteden beri devam eden geleneğin göstergesi olarak, cenaze merasiminde giyilmesi gereken kıyafetler konusunda kültürel bir birikim mevcuttur.

3- Cenaze merasiminde ortalama bir matem havası olmalıdır. Cenaze merasiminde Allah'a isyan anlamını içerecek şekilde dövünülmemeli, saç baş yolunmamalı ve yersiz sözler söylenmemelidir. İnsanlar konuşmalarına dikkat etmeli, sessiz ve sakin olmalı, tavır ve davranışlarıyla kimseyi rahatsız etmemelidir.

Cenaze yakınlarının acılarını azaltacak ve onları teselli edecek konuşmalar yapılmalı, tavır ve davranışlarla cenaze yakınlarının acılarının paylaşıldığı hissettirilmelidir.

4- Cenaze merasimlerinin yapıldığı cami avluları, olabildiğince temiz ve düzenli olmalıdır. Söz konusu alanda gelenlerin, rahatlıkla giriş çıkışını sağlayan genişlikte kapılar yer almalıdır.

Gerektiğinde yağmurlu ve soğuk havalarda cemaati koruyacak kapalı mekanlar tesis edilmelidir.

5- Cenazelerin taşındığı araçların temizliği ve bakımı iyi yapılmalıdır. Ayrıca araçlar cenaze hizmetinin gerektirdiği işlevler bakımından belli bir düzeyde olmalıdır.

Bu durum, israf olarak algılanmamalı, bilakis cenazelerimize gösterdiğimiz derin saygı ve hürmetin bir ifadesi olarak anlaşılmalıdır.

c. Cenaze İçin Faydalı Olan Aktivitelere Yer Verilmelidir

Cenaze merasimlerinde, çiçek ve çelenk gibi ölüye fayda sağlamayan etkinliklerde aşırıya kaçılmaması, hatta bu alışkanlıkların en aza indirilmesi gerekir. Bu tür aktiviteler, ölüye fayda sağlamadığı gibi, çok sayıdaki çiçek ve çelenkler değerlendirilemediği için israfa neden olabilmektedir. Bunların yerine ölü için faydalı olabilecek etkinliklere yer verilmesi daha isabetli olacaktır. Kur'an okuma ve Allah (c.c.)'ın kendisini affetmesi ve günahlarını bağışlanması için dua etmek başta olmak üzere, ölü adına yapılacak her türlü hayır ve yardımlar, onu ebedi âlemde rahatlatabilecek etkinliklerdir.

d. Alkış, Cenaze Merasiminde Bulunması Gereken Sükuneti Bozmaktadır

Bazı cenaze törenlerinde, cenazenin alkışlanması geleneksel ritüellerimizle bağdaşma-

maktadır. Böyle bir ritüelin yaygın hâle gelmesi, toplumda alkışı hak eden veya etmeyen cenaze ayrımı yapma gibi bazı yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır. Bu da kimin alkışlanmayı hak ettiği, kimin de hak etmediği yorumlarına neden olacaktır ki, böyle bir anlayış hiçbir şekilde doğru değildir.

Cenazelerin alkışlanması ve slogan atılması gibi nümayişlerin, belli tarihten itibaren meydana gelen siyasi cinayetler vb. ölümlerle başlayan uygulamaların bir yansıması olarak gündeme geldiği görülmektedir. Kuşkusuz slogan, alkış, ıslık gibi nümayişler, hem cenazeye karşı, hem son görev olan ibadete karşı, hem de son görevin ifa edildiği mekâna karşı olumsuzluklar içermektedir. Söz konusu nümayişler, sessizlik atmosferini bozmaktadır.

e. Cenaze Namazının Kılınması Teşvik Edilmelidir

Müslümanın diğer Müslüman kardeşi üzerindeki haklarından birisi de cenazesine iştirak etmesi ve namazını kılmasıdır. Bunun hem şahsi hem de toplumsal hayata faydaları söz konusudur. İnsanlar bu vesileyle ölümü hatırlar, nefis muhasebesi yaparak hayata ve insanlara karşı daha yumuşak ve mantıklı yaklaşmaya başlar. Her an ölebileceği düşüncesi-

ni hafızasında canlı tutan bir Müslüman daha affedici olur. Kişinin bu olumlu tutum ve davranışları, toplumsal hayata da olumlu bir şekilde yansır ve böylece toplumsal barış ve huzurun tesis edilmesine katkı sağlanmış olur.

f. Cenaze Namazında Tertip ve Kadınların Konumuna Dikkat Edilmelidir

Bilindiği gibi cenaze namazı farz-ı kifayedir. Cenaze namazının cemaatle kılınması şart olmadığı gibi ister erkek, ister kadın olsun tek bir Müslümanın kılmasıyla farz-ı kifaye yerine getirilmiş olur. Mükellefiyet ve hüküm bakımından cenaze namazında kadın ile erkek arasında hiç bir fark yoktur.

Cuma, bayram, beş vakit namaz ve cenaze namazları olmak üzere cemaatle kılınan bütün namazlarda, erkeklerle birlikte namaz kıldıkları takdirde, kadınların erkeklerden ayrı, uygun bir yerde namaz için saf oluşturmaları gerekir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), namaz saflarını önce erkekler, sonra erkek çocuklar daha sonra da kadınlar şeklinde düzenlemiştir.

"Namazda erkek saflarının en faziletlisi en önde olanı, fazileti en az olanı ise en arkada bulunanıdır. Kadın saflarının en faziletlisi, en arkada kalanı, en az faziletlisi ise en önde olanıdır." (Müslim, "Salat", 132; Ebu Davud, "Salat", 97; Tirmizi, "Mevakıt", 52) hadisi, cemaatle kılınan bir namazda kadın ve erkek-

lerin saf düzeninin nasıl olması gerektiğine açıklık getirmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in sünnetine uygun olan safların yukarıda ifade edildiği gibi olmasıdır. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in uygulamasına uyulmaması halinde bir takım mahzurlar ortaya çıkabilecektir.

Hanefi mezhebine göre, kadınların cemaatle kılınan bir namazda, erkek safları arasına karışarak imama uymaları halinde, rüku ve secdeli namazlarda kadınların arkasında ve hizasında kalan erkeklerin namazları fasit olur. Bu durum, rüku ve secdesi bulunmayan cenaze namazında meydana gelirse, erkeklerin namazı fasit olmazsa da, sünnete dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.s.)'in uygulamasına aykırı hareket edildiği için mekruh olur.

9- CENAZENİN KABRE TAŞINMASI VE DEFİN İŞLEMLERİ

a. Cenazenin Kabre Taşınması

Defnedilmek için hazırlanan cenazenin bekletilmemesi gerekir. Sözgelimi, cuma günü sabahleyin hazırlanan cenazenin, cemaati daha çok olsun diye, cuma namazı sonrasına bekletilmesi mekruhtur.

Cenazeyi teşyi etmek, yani arkasından mezara kadar gitmek sünnettir. Özellikle akraba veya komşulardan olup iyi haliyle bilinmiş kişilerin cenazesini teşyî etmenin nafile namaz-

dan daha faziletli olduğu ile ilgili bağlayıcı olmayan bazı değerlendirmeler yapılmıştır.

Cenazenin, dört kişinin birer taraftan tutması şeklinde taşınması sünnete uygundur. Cenazenin her bir tarafından tutularak onar adım, dört taraftan toplam kırk adım taşınması müstehaptır. Cenaze önce ön taraftan sağ omuza, sonra ayak tarafından sağ omuza alınır. Sonra yine ön taraftan bu defa sol omuza, sonra arka taraftan sol omuza alır. Her bir omuzlamada onar adım yürünür. Cenazenin, omuzlara alınarak kabre götürülmesi, cenazeye hürmet ve saygı anlamı taşımaktadır.

Bir insanı ahiret yurdunun kapısına eşya taşır gibi götürmek insanın şeref ve onurunu rencide eder. Bunun için de bir zaruret olmadıkça cenazeyi sırtlamak, hayvan veya arabaya yüklemek mekruh görülmüştür. Ülkemizin köy ve kasabalarında büyük oranda cenazeler insanların omuzlarıyla taşınmaktadır. Ancak büyük şehir ve metropollerde, mezarlıkların şehir dışında ve uzak yerlerde olması halinde, cenazenin arabayla taşınması mekruh olmaz. Günümüzde söz konusu yerlerde cenazeler daha çok mahalli idarelerce tahsis edilen özel araçlarla taşınmaktadır.

Cenazeyi takip edenlerin, cenazenin arkasından yürümeleri daha faziletli olmakla birlikte,

önden yürümelerinde de bir kerahet yoktur. Cenazeyi yaya olarak takip etmek binitli olarak takipten daha faziletlidir. Eğer binitli olarak takip edilecekse, cemaati rahatsız etmemek için ya en önden gitmek ya da cemaatin arkasından gelmek uygundur. Cenaze ve matem havasına uygun davranılmalı, gereksiz yere konuşulmamalıdır. Yapılacak en doğru ve faydalı iş, cenazeye günahlarının affı için dua etmek ve bir gün kendimizin de öleceğini hatırlamak, dünya ile irtibatımızı ve dini hayatımızı sorgulayarak tefekkür etmektir.

b. Defin

Cenaze kabre götürülüp omuzlardan indirilince, oturmaları için bir engel yoksa cemaatin cenazeye saygının bir ifadesi olarak oturması uygundur. Cenaze omuzdan inmeden oturmaları mekruh olduğu gibi cenaze yere indikten sonra ayakta durmaları da mekruhtur.

Kabrin bir insan boyu kadar derin olması yeterlidir. Kabirlerde lahit yapmak faziletlidir. Lahit, kabrin içinde kıble tarafının oyulmasıyla yapılır ve ölü, yüzü kıble tarafına gelecek şekilde sağ tarafı üzere buraya yerleştirilir.Lahitin önüne tahta, kerpiç veya kamış gibi malzemeler konulur. Böylece atılan toprak ölünün üstüne değil, bu malzemelerin üstüne gelmiş olur. Bu ölüye saygının bir gereğidir. Kabrin

kazıldığı yer lahit yapılamayacak derecede yumuşak veya ıslak ise, bu durumda, dere gibi bir çukur kazılır ki buna şak (yarma) denir.Gerekirse bunun iki yanı kerpiç veya tuğla gibi maddelerle örülür. Sonra ölü bunların arasına konur ve ölüye dokunmayacak şekilde tahta, kerpiç vb. maddelerle üzeri örtülür. Kabrin dibi ıslak veya yumuşak olduğu durum-larda cenaze tabut ile birlikte gömülebilir. Fakat gerekmedikçe tabut ile gömmek mekruh sayılmıştır.

Kabir temininde güçlük çekildiği takdirde, daha önce defin yapılmış bir kabre, önceki ölünün çürüyüp sadece kemiklerinin kalacağı bir sürenin geçmesinden sonra ikinci bir cenaze defnedilebilir. Bu süre iklim, bölge ve toprak özelliklerine göre değişiklik gösterebilir. İkinci defin önceki ölünün kemikleri dikkatlice bir kenara toplandıktan sonra yapılabilir. Kabir hazırlandıktan sonra cenaze kabre indirilir. Bundan sonraki aşama şöyle gerçekleşir:

Cenaze kıble tarafından kabre indirilir, sağ yanı üzerine kıbleye döndürülür ve kefen üzerinde bağı varsa çözülür. Cenazeyi kabre koyan kişiler *“Bismillâhi ve alâ milleti resûlillâh” (Allah'ın adıyla ve elçisinin dini üzere)* derler. Cenazeyi kabre koyacak kişilerin sayısı ihtiyaca göre değişir. Kadınları kabre koya-

cak kimselerin ölüye akrabalık yönünden mahrem olmaları daha uygundur. Kadınlar kabre yerleştirilinceye kadar kabirleri üzerine bir perde çekilir.

Definde bulunan kişilerin kabir üzerine üç avuç toprak atarak birinci defada *"Sizi bundan (topraktan) yarattık"*, ikincisinde *"Sizi tekrar toprağa iade edeceğiz"*, üçüncüsünde de *"Sizi bir kez daha topraktan çıkaracağız"* demeleri müstehaptır.

Kabrin topraktan bir iki karış yükseltilip, deve hörgücü gibi yapılması menduptur. Kabir üzerine su serpmede -gerekli olmamakla beraber- bir sakınca yoktur.

10- KUR'AN-I KERİM OKUMA VE TELKİN

a. Kur'an-ı Kerim Okuma

Cenaze defnedildikten kısa bir süre sonra, orada Kur'an okunması bir gelenek haline gelmiştir. Özellikle Yasin, Mülk, Vâkıa, İhlâs, Felak ve Nâs sureleri ile Fâtiha ve Bakara suresinin ilk beş ayeti okunur. Sevabı da cenazenin ve diğer müminlerin ruhlarına bağışlanır. Ölünün günahlarının bağışlanması için dua edildikten sonra cemaat yavaş yavaş mezarın yanından ayrılır.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.) cenaze defnedildikten sonra bir müddet cenazenin mezarı başında bekler ve cemaate şöyle buyururdu:

"Kardeşiniz için Yüce Allah'tan mağfiret isteyiniz ve kendisine sükûnet vermesini dileyiniz. O şimdi sorguya çekilmektedir" (Ebû Dâvud, "Cenâiz", 67-69).

Ölünün yakınları, ölünün hayrına olabilecek ve onu ölüm ötesi hayatta rahatlatacak maddi ve manevi bazı etkinliklerde bulunabilir. Bu çerçevede fakirlere sadaka verme, cami, okul yaptırma gibi toplumun istifadesine sunulabilecek bazı tesisler inşa edilebilir. Çünkü bu müesseselerin vesile olduğu her türlü hayırlı iş ve hizmet, kişiye sevap olarak gidecektir.

b. Telkin

Telkin, cenaze kabre konulup Kur'an okunduktan sonra geride kalan bir kimsenin kabrin başında yüksek sesle ve ölüye hitaben iman esaslarını hatırlatması işleminin adıdır. Peygam-beri-miz-in "Ölülerinize *'lâ ilâhe illallah' telkin ediniz."* (Müslim, Cenâiz, 1) sözündeki "ölüleriniz" kelimesi, İslam alimlerinin çoğunluğu tarafından, "ölmek üzere olanlarınız" şeklinde anlaşılmıştır. İslam alimlerinin bir kısmı, telkinin sadece ölüm döşeğindeki hasta için geçerli olduğunu, definden sonraki telkinin meşru olmadığını söylemişlerdir. Bazı Hanefi alimleri ise bu konuda açık bir hüküm bulunmadığını, ölü defnedildikten sonra telkin vermenin

tavsiye edilmediği gibi yasaklanmadığını da ileri sürmüşlerdir. Malikiler'e göre telkin, ölüm döşeğinde iken verilir, cenaze defnedildikten sonra telkin vermek mekruhtur. Bir kısım Hanefi alimlerince, sorumluluk yaşına girdikten sonra ölen kimsenin mezarı başında telkin verilmesi meşru görülmüştür. Şafii ve bir kısım Hanbeli fıkıhçılara göre de telkin yapılması müstehaptır.

Hadis kaynaklarında yer almayan, ancak yaygın olarak halk nezdinde tatbik edilen, cenazenin defninden sonra kabirdeki bir müslümana şu sözlerle telkin verilebilir:

"Üzküril-'ahdellezî harecte 'aleyhi mine'd-dünyâ.

...Şehâdeti en-lâ ilâhe illallâhü vahdehû lâ şerîke lehû ve enne Muhammeden 'abduhû ve Rasûlühû. Ve enne's-sâ'ate âtiyetün lâ raybe fîhâ

Ve enne'l-lâhe yeb-'asü men fi'l-kubûr.

Kul radîtü billâhi Rabben ve bil-İslâmi dînen ve bi Muhammedin sallâllâhü aleyhi ve sell-eme nebiyyen ve bi'l-Ka'beti kıbleten ve bi'l-Kur'âni imâmen ve bi'l-Müslimîne ihvânen."

Rabbiyellâhü lâ ilâhe illâ hû. Ve hüve Rabbu'l-arşi'l-azîm.

...Anlamı: "(Ey Falan oğlu falan). Dünya hayatından ayrılırken üzerinde bulunduğun ‘Lâ İlâhe illâllahu vahdehu la şerîke lehu ve enne Muhammeden abdühu ve Resûlühu (Allah’tan başka bir ilâh yoktur; yalnız O vardır, ortağı yoktur; Muhammed O’nun kuludur ve O’nun Peygamberidir)’ Kıyamet gelecektir, onda şüphe yoktur. Allah, kabirlerde olan kimseleri diriltecektir, ahdini hatırla.

De ki; Rab olarak Allah’a, din olarak İslâm’a, peygamber olarak Muhammed (s.a.s.)’e, kıble olarak Kâbe’ye, imam olarak Kur’ân’a ve kardeş olarak Müslümanlara rıza gösterdim.

Rabbim, kendisinden başka ilâh olmayan Allah’tır. O, büyük Arş’ın Rabbidir. (Nevevi, *el-Ezkar*, 194)

“Ey Allah’ın kulu!

De ki: Allah' tan başka ilâh yoktur.

De ki Rabbim Allah'tır. Dinim İslâm'dır. Peygamberim Muhammed Aleyhisselâm'dır.

Ya Rabbi! Bu ölüyü yalnız bırakma. Sen varislerin en hayırlısısın.”

11- ISKAT VE DEVİR

Iskat; namaz, oruç, kurban, adak, kefâret gibi ibadet ve borçları ifa etmeden vefat eden bir kimseyi bu borçlarından kurtarmak için fakirlere fidye ödenmesi işlemini ifade eder. Fidyeden maksat söz konusu ibadetlerin yerine geçmesi amacıyla yapılan nakdî veya aynî ödemelerdir.

Bu bağlamda ıskat-ı salât, bir kimsenin sağlığında eda veya kaza edemediği namaz borçlarını uhdesinden düşürebilmek için ölümünden sonra fidye ödenmesi işlemini, devir de bu fidye ödemek için geliştirilen bir yöntemi ifade eder.

Hz. Peygamber, sahabe, tâbiîn ve tebeu't-tâbiîn dönemlerinde yukarıdaki anlamda ıskat söz konusu olmadığından, ıskat-ı salât ve ıskat-ı savm anlayış ve uygulamasının Kitap, Sünnet ve sahâbe fetvalarından delillendirilmesi mümkün değildir.

İbadetler ve bu nitelikteki kefaretler "Allah hakkı" grubunda yer aldığı için kural olarak ıskat kabul etmez. Dinî mükellefiyetlerin ifasında mükellefin niyeti ve ibadetin Allah rızası için yapılması ibadetin özünü, şekil şartları ise maddi unsurunu teşkil edeceğinden, ibadetler ancak Yüce Yaratıcı'nın belirlediği sebeplere bağlı olarak ve O'nun emrettiği tarzda yerine getirilirse ifa edilmiş sayılır. İbadetlerin dinin kulluğu

ve teslimiyeti sembolleştiren hükümlerinin en başında yer almasının da anlamı budur.

Bu itibarla, ayette sadece oruç tutmaya gücü yetmeyen sürekli mazeret sahibi kimselerin fidye vermesinin emredildiği, bunun dışındaki ıskat-ı savmın ayette yer almadığı, ıskat-ı salâtın ve devir işleminin ise Kur'an veya Sünnet'ten herhangi bir delile veya fıkhi hüküm elde etmede kullanılan bir usule dayanmadığı açıktır. Zaten bedeni ibadetler ruhun Allah'a yükselişini sembolize ettiği, kişinin kendini geliştirip eğitmesine yardımcı olduğu ve tabii olarak mükellef açısından birçok manevi ve deruni yararlar taşıdığı için bunların sıradan bir borç-alacak ilişkisi çerçevesinde mütalaa edilmesi ve neticede ıskat usulünün alternatif ifa olarak görülmesi bu ibadetlerin ruh ve amacına aykırıdır. Ancak vefat eden kimsenin yakınlarının, kişinin ölüm ötesi hayatta sorumluluklarını azaltacak bir şeyler yapabilme yönündeki iyi niyeti ve gayreti, ıskat ve devrin İslam toplumunda hızla yaygınlaşmasının temel nedeni olmuştur.

Mazeretsiz olarak tutulmayan ve kaza edilmeyen oruçlar için ıskat-ı savm'ın, bütünüyle ıskat-ı salâtın ve devrin cevazı yönünde Kur'an'da, Sünnet'te veya sahabenin ve müçtehit imamların fetvalarında hiçbir açıklama yoktur. Buna rağmen ıskat ve devrin uy-

gulamada giderek yaygınlaşması, bunun İslam'ın öngördüğü veya cevaz verdiği bir usul olarak algılanmasına, insanların sağlıklarında ibadetleri ifada tembellik etmesine veya ihmalkâr davranmasına, İslam'ın bu adeti sebebiyle yanlış anlaşılmasına ve haksız ithamlara maruz kalmasına yol açmaktadır.

Şurası kesin olarak bilinmelidir ki, belli bir miktar paranın fakire verilmesi ve onun da güya hamiyetli davranarak, aldığı parayı veren kişiye hibe etmesi ve ödenmesi gereken meblağ tamamlanıncaya kadar bu kabul ve hibe işinin devamı demek olan "devir" uygulamasının aklî ve dinî hiçbir dayanağı yoktur. Bunun Müslümanlar arasında yaygınlaşmış olması üzücüdür.

Din adına yapılan bu tür yanlış uygulamaları önlemenin belki de en etkili yolu, İslam'ın temel esaslarıyla bağdaşmayan uygulamalara yer vermemek, hatta verenleri ikaz etmektir. Geride kalanlar, ölenlerin namaz ve oruç borcu için para ödememelidir. Bu konuda yapacakları en doğru şey, kendi ibadetlerini düzenli şekilde yerine getirmek, dünyada iyi bir Müslüman olarak yaşamak ve ölen yakınları için, sevabını onlara bağışlamak üzere hayır, eser, iyilik, ibadet ve dua yapmak olduğu bilincine ermeleridir.

Sonuç olarak, imkanlar dâhilinde fakirlere sadaka vermek, hayır kurumlarına yardımda bulunmak, geride kalanların ölüler için yapabilecekleri davranışlardan bazıları olarak sayılabilir. Ancak bunlar yapılırken ölenin varisleri arasında fakirler, yetimler, ihtiyaç sahibi eş ve çocukların bulunması halinde ölenin vasiyeti dışında geride kalanların kendi mallarından harcama yapılarak mağdur edilmeleri de kesinlikle caiz değildir.

12- CENAZE YAKINLARINA KARŞI GÖREVLERİMİZ:

TAZİYE/BAŞSAĞLIĞI

Taziye, cenaze yakınlarını teselli edici sözler söyleyerek üzüntülerinin paylaşıldığını göstermek ve hissettirmektir. Taziye için çoğunlukla *"Allah size güzel sabırlar ihsan etsin ve mükâfatını da versin", "Başınız sağ olsun! Allah geride kalanlara ömür versin!"* gibi sözler söylenir.

Taziye süresinin, aynı yerde yaşayanlar için üç gün içinde yapılmasının müstehap olduğu, daha sonraki günlerde ve haftalarda yapılmasının mekruh olduğu şeklinde bir kanaat olsa da, taziyenin üç gün ile sınırlı tutulmasına doğrudan ışık tutan bir nas bulunmamaktadır.

Cenaze yakınlarının acılarını tazelememek

için taziye süresi kısa tutulmalıdır. Din görevlilerine bir fikir vermesi açısından, taziye esnasında yapılacak örnek bir konuşma metnine rehberimizin ekler bölümünde yer verilmiştir.

13- KABİR ZİYARETİ VE ADABI

a. Kabir Ziyareti

Kabir ziyareti erkek ve kadın her Müslüman için menduptur. Hz. Peygamber, toplumun ölüleriyle övünmesi gibi cahiliye alışkanlıklarının devam ettiği dönemde kabir ziyaretini bir ara yasaklamış, ancak bunu daha sonra serbest bırakmıştır. Hadiste şöyle buyrulur: *“Size kabir ziyaretini yasaklamıştım. Artık kabirleri ziyaret edebilirsiniz.”* (Müslim, “Cenâiz”, 106)

Hz. Peygamber (s.a.v), *“Kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü kabirleri ziyaret, size ahireti hatırlatır.”* (İbn Mâce, “Cenâiz”, 47) buyurmuştur.

Mezarlıkların ziyaret edilmesi, ölümün hatırlanması ve dünyada ahreti unutmadan yaşamak için ibret alınması bağlamında dinimizin tavsiye ettiği hususlardandır. Kabir ve türbe ziyaretlerinde İslam’ın özüne ve tevhid anlayışına ters düşen, itikadî bakımdan zararlı tutum ve davranışlardan uzak durmak gerekir.

Türbelerde yatan kişileri beşer üstü varlıklar olarak görmek, bir kısım ihtiyaç ve dilekleri onlara arz etmek, kendilerinden medet beklemek ve yardım dilemek tevhid dini olan İslam ile bağ-

daşmaz. Kabir ziyaretinde bulunan kişi, ahireti hatırlamalı, dünyanın geçici olduğunu ve bir gün kendisinin de öleceğini düşünmelidir.

Kabirlerin haftada bir gün, özellikle cuma veya cumartesi günleri, ayrıca arefe ve bayram günleri ziyaret edilmesi yaygın bir gelenek olmuştur. Zira Hz. Peygamber'in genellikle bu günlerde kabir ziyaretinde bulunduğuna dair rivayetler vardır.

b. Ziyaret Adabı

Kabir ziyaretinin belli usulleri vardır. Kısaca şöyle özetlenebilir:

Kıbleye karşı dönülerek *"es-Selâmu aleyküm yâ ehle'l-kubûr. Ve innâ inşâallahu biküm lâhikûn"* (Ey kabir halkı! Allah'ın selâmı üzerinize olsun. İnşaallah biz de size (bir gün) kavuşacağız.) ifadeleriyle ölüler selamlanır.

Sevabı ölülere bağışlanmak üzere Kur'an-ı Kerim okunur. Ölüler ve hayatta olanlar için dua edilir. Kabrin başında yüksek sesle ağlayıp gürültü yapmak, kabrin demirlik ve taşlarını öpmek, sarılıp ağlamak, bez bağlamak, mum yakmak gibi İslam'ın temel esaslarına ters düşen eylemler ziyaret adabıyla bağdaşmaz.

Kabirlerin üstüne basılmaz, oturulmaz ve yatılmaz. Kabirlere karşı namaz kılınmaz ve ölülere adakta bulunulmaz.

14- KABİR ZİYARETİNDE OKUNACAK SURE VE DUALAR

Ölüm nedeniyle Kur'an okumanın, hem okuyana hem de kendisi için okunana sevaba vesile olacağı ümit edilir. Bunun başkasına para ile yaptırılması ve Kur'an okuyanların da Allah rızasını değil, maddi bir beklentiye girmeleri durumunda, o fiilin ibadet olma niteliğini ortadan kaldırmaktadır.

Ölünün yedinci, kırkıncı, elli ikinci gecesi gibi belli gün ve gecelere tahsis edilerek icra edilen hatim ve mevlid merasimleri hakkında da Kur'an ve sünnete dayalı bir bilgi veya tavsiye mevcut değildir. Kabir ziyaretlerinde genellikle Yasin, Mülk, Vakıa, İhlâs, Felak ve Nâs sureleri, sonra Fâtiha ile Bakara sûresinin ilk beş âyeti okunabilir. Sevabı da cenazenin ve diğer müminlerin ruhlarına bağışlanabilir.

15- KABRİN YAPIMI

Dinimiz temel prensip olarak bütün çeşitleriyle israfı haram kılmıştır. Bu nedenle mezarlara israf sayılabilecek ve dinen tasvip edilemeyecek türden harcamaların yapılması doğru değildir.

Mezarın kime ait olduğunu gösterecek nitelikte taş veya levhalar yeterli iken, mezarların çok lüks mermer veya diğer kıymetli taşlarla kaplanması, kabirlerin yükseltilmesi, üzerine kubbeli binalar yapılması, taşına övücü veya kaderden şikâyet edici sözler yazılması uygun değildir.

16- MEZAR TAŞINA FOTOĞRAF YAPIŞTIRMAK

Mezar taşına fotoğraf yapıştırılması, çeşitli heykel veya figürlerin işlenmesi gibi adetler genellikle İslam dışı dinlerin etkisiyle ortaya çıkan uygulamalardır. Müslümanların bu tür uygulamalardan uzak durmaları gerekir. İslam'da esas olan mezar ve kabirlerin sade ve mütevazı olmasıdır. Başta hükümdarlar olmak üzere, büyük bilginler, veli olarak bilinen şahsiyetler, meşhur komutanlar ve şehitlerin unutulmayıp sürekli anılmaları için yaşadıkları devirlere özel mimari tekniği ile anıt-mezarlar yapılmıştır ki, bu yapıtlar türbe olarak bilinmektedir.

Gerçek şu ki, Anadolu'nun Türk-İslam yurdu olmasında, üzerinde yaşadığımız toprakların vatana dönüşmesinde önemli hizmetlerde bulunmuş olan bu şahsiyetlerin tanınmasında, tarihî ve millî şuurun canlı tutulmasında türbeler önemli bir rol oynamıştır.

17- MEZARLIKLARIN BAKIMI

Kabirleri ve kabristanları/mezarlıkları korumak, temiz tutmak ve ağaçlarla süslemek, hayatta olanlar için bir görevdir. Kabirler özellikle ziyaret edenlerin huzuru açısından temiz, bakımlı, ağaçlandırılmış, yeşilliklerle bezenmiş bir bahçe görünümünde olmalıdır. Kabirlerin

kirli veya bakımsız olmasının, orada medfun bulunan kimselere herhangi bir zararı olmasa bile, böyle bir davranış ziyarete gelenlere bir saygısızlık sayılır.

Bu nedenle kabirlerin çevrelerini kirletmek, ağaçlarını ve otlarını kesip koparmak mekruhtur. Örfümüzde her mevsim yeşil kalabilen selvi benzeri ağaçların mezarlıklara dikilmesi âdet haline gelmiştir.

II. BÖLÜM

CENAZE İLE İLGİLİ İDARİ İŞLEMLER

1- BELEDİYELERCE YAPILAN İŞLEMLER

Türk Hukuk sisteminde mezarlıklar, cenazelerin defnedilmesi ve nakli işleri kamu sağlığını ilgilendirmekte olup 1593 sayılı "Umumi Hıfzısıhha Kanunu"nda düzenlenmiştir.

Bu kanundan sonra sırasıyla Bakanlar Kurulu tarafından "Mezarlıklar Hakkındaki Nizamname", Sağlık Bakanlığı tarafından "Ölülerin Bir Yerden Diğer Bir Yere Nakline Dair Talimatname" ve Belediye Mezarlıklarının Kurulma Düzenlenme ve Süslenmesini konu alan "Mezarlık Nizamnamesi"nin 8. maddesinin birinci fıkrası mucibince hazırlanan talimatname yürürlüğe konulmuştur. 13/06/1994 tarihli

ve 21959 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 3998 sayılı mezarlıkların korunması hakkında kanun ile umumi mezarlıkların mülkiyet durumu, korunması, inşası, bakım ve onarımı konuları düzenlenmiştir.

1393 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu, Mezarlıklar Hakkında Nizamname ve Ölülerin Bir Yerden Diğer Bir Yere Nakline Dair Talimatname de konuyla ilgili bilgiler içermektedir.

Yasa, tüzük, yönetmelik ve genelge hükümleri konu başlıkları altında sıralanmakla birlikte, cenazesi olan vatandaşlarımızın yapacağı işlemler mevzuat çerçevesinde aşağıda özetlenmiş, daha sonra konuyla ilgili yasa, tüzük, yönetmelik ve genelgeler sıralanmıştır.

Buna göre:

a) 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda mezarlıkların düzenlenmesi ve cenaze defin işlemleri belediyelerin görevleri arasında sayılmıştır.

b) Mezarlık alanlarının tespiti, düzenlenmesi, işletilmesi, cenazelerin gömülmesi ve nakledilmesi görevi belediyelere aittir.

Mezarlık kabul edilen mekanlardan başka yerlere ölü defnedilmesi yasaktır.

c) Büyükşehir statüsünde bulunan şehirlerde mezarlıkların kurulması, işletilmesi ve bakımı

Büyükşehir Belediyelerinin görevi arasındadır.

d) Defin ruhsatı alınmadıkça hiç bir cenaze gömülemez.

e) Ölü muayene edenler veya defin ruhsatı verenler, ölüm sebebinin kazaen veya bulaşıcı bir hastalık neticesi olduğuna dair şüphelendikleri takdirde, ilgili makamı haberdar etmeden defin ruhsatiyesi veremezler. Bu makam Cumhuriyet Savcılığı olabileceği gibi bulaşıcı hastalıkla ilgili Sağlık Bakanlığı'na ait kurumlar da olabilir.

f) Büyükşehir statüsündeki şehirlerde defin ile ilgili hizmetler hem Büyükşehir Belediyesi'nin hem de ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görevleri arasında sayılmıştır. Yani cenazelerin defni ile ilgili hizmetler Büyükşehir statüsündeki şehirlerdeki bütün belediyelerin görev ve sorumluluğu altında bulunmaktadır. Uygulamada defin ruhsatlarının düzenlenmesi, cenaze nakil işlemleri ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından, mezarlıklardaki işlemler ise Büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilmektedir.

g) Ölülerin yıkanması, kefenlenmesi, mezarlığa kadar nakli ve defin görevi belediyelere aittir. Bu hususta gerekli olan tesisat belediyelerce yapılmak zorundadır. Ölülerin belediye-

ce yıkanması, kefenlenmesi, mezarlığa kadar götürülmesi, mezar açılması ve kapanması için gereken ücret belediye tarafından bir tarifeyle düzenlenir. Fakir ve kimsesi olmayan ölüler belediyece parasız kaldırılır, yıkanır ve defnedilir.

h) Belediyelerce cenazelerin kolayca ve usulüne uygun olarak nakline nezaret edilmesi, nakil için gerekli tüm araçların hazır halde bulundurulması, genel nakil araçları ile cenaze nakli ve cenaze nakline ayrılmış araçların cenaze nakli dışında diğer hususlara ayrılması ve kullanımının önlenmesi gerekir.

2- CENAZE SAHİBİNİN YAPACAĞI İŞLEMLER

Cenaze sahibinin de yapacağı belli başlı işlemler vardır:

a) Cenaze hangi ilçe belediyesi sınırlarında ise o ilçenin Sağlık İşleri birimlerine başvurularak ölüm raporu alınır.

b) Ölüm raporu ile birlikte aynı belediyenin cenaze memurluklarına müracaat edilir.

c) Cenaze işlemlerini yürüten memurlara ölünün nüfus cüzdanı ve ölüm raporunun bir fotokopisi verilerek nüfus kaydından düşümü için ilgili ilçe Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilme-

si temin edilir.

d) Belediyenin cenaze memurluğu veznesine masraflar yatırılır. Bu masraflar, cenaze ve defin işlemleri için yapılan harcamaların karşılığı olarak alınmaktadır. Cenaze nakil araçları aynı ilçenin cenaze memurlukları tarafından temin edilir.

e) Cenaze il dışına nakledilecekse, ilçe belediyeleri Sağlık İşleri birimlerinden izin alınır. Aynı birimler tarafından cenazeler mühürlenerek ve yol belgeleri düzenlenerek ilgililere teslim edilir.

f) Cenaze sahibi mezar yeri tahsisini talep eder. Mezar yeri tahsisi, Mezarlıklar Şube Müdürlüğü tarafından, miktarı her yıl Belediye Meclisi tarafından belirlenen ücretler karşılığında yapılır.

g) Cenaze, bulunduğu şehirde defnedilecekse defin ruhsatı verilir.

Cenaze yakınlarının ilgili belediyeye telefon ile veya bizzat gelerek müracaat etmeleri halinde Sağlık İşleri Müdürlüğü Cenaze Hizmetleri biriminde görevli elemanlar ile Belediye doktoru ölüm nedeninin tespiti ve muayene için cenaze evine giderler. Cenaze evinde ölen kişinin gerekli muayenesi yapılarak ölüm nedeni belirlenir. Herhangi olumsuz bir du-

rum yok ise ölüm raporu tanzim edilir. Cenazenin muayenesinde şüpheli bir durum ortaya çıkmışsa, ilgili makamı haberdar etmeden defin ruhsatı verilmez.

h) Cenaze başka bir şehirde defnedilecekse yol izin ruhsatı alınır.

i) Cenaze yakınlarının talebine göre, cenaze bulunduğu yerden belediye cenaze aracı ile belediyenin gasilhanesine getirilir ve yakınlarının da refakatinde görevli gassallar/cenaze yıkayıcıları tarafından temiz bir ortamda itina ile yıkanır ve kefenlenir.

k) Fakir olan veya imkânı olmayan cenazeler için, yakınlarının talebi ile kefen ve benzeri malzemeler belediyece karşılanmaktadır.

Cenaze, sahibinin isteği doğrultusunda uygun görülen mezarlığa defin işlemleri için götürülür.

l) Cenaze aracı, talep olması halinde şehir içine ücretsiz, şehir dışına meclis kararı gereği kilometre başına ücret alınarak gönderilmektedir. Cenaze yakınlarını mezarlığa götürmek üzere otobüs şehir içine ücretsiz tahsis edilir.

m) Ölüm hastanede gerçekleşmiş ise, Ölüm Raporu ve Defin Ruhsatı (Gömme İzin Kağıdı) ile birlikte Belediye Cenaze İşleri Servisi'ne başvuran cenaze sahibinin vereceği bilgiye göre işlem yapılır.

n) Ölüm evde gerçekleşmiş ise belediye doktoru, ölüm gerçekleşme saatinden uygun bir süre geçtikten sonra belirtilen adrese intikal edip, cenazeyi muayene ederek ölüm raporunu kendisi düzenler veya şüpheli bir durum görürse adli tıpa bildirerek inceleme talep eder.

o) Ölüm ikamet dışında gerçekleşmiş ise, evde gerçekleşen ölüm ile ilgili işlemler titizlikle uygulanır.

p) Cenaze, yakınlarının vereceği bilgiye (yurtiçi-yurtdışı, şehir içi-şehir dışı) göre işlem görür. Şehir dışına çıkacaksa yol belgesi verilerek, yurtdışına çıkacaksa yol belgesi ile birlikte tabut mühürleme işlemi yapılarak gönderilir.

Nüfus cüzdanının aslı nüfus düşüm işlemleri yapılmak üzere Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilir.

r) Cenaze fakir ve kimsesiz ise, muhtarlıktan alınan Fakirlik Belgesi ile Belediye Cenaze İşleri Servisi'nin Mezarlıklar Müdürlüğü ile yapmış olduğu yazışma neticesinde veya Mezarlıklar Müdürünün takdiriyle ücretsiz mezarlara defin işlemi yapılır.

s) Cenaze yurtdışından gelmiş ise, ilgili havaalanı doktorunca düzenlenen Ölüm Raporu ile birlikte cenaze işlemleri yapılır.

3- CENAZELERİN DEFİN İŞLEMLERİ

a. Cenaze Hizmetleri

Ölüm raporu düzenlenmesi, ölüm vakasının nüfus müdürlüğüne bildirilmesi, il dışına götürüleceklere yol belgesi düzenlenmesi, mezar yeri tahsis edilmesi, defin ruhsatı verilmesi, cenaze aracı temin edilmesi, yurt dışına götürülecekse yol belgesi ve tabut mühürleme gibi işlemler belediyelerce yapılır.

Cenazelerin yıkanması, kefenlenmesi, mezarlığa nakli ve defnedilmesi ile mezarlıkların bakım, temizlik çevre düzenlemesi ve muhafazası görevi de belediyelere aittir.

Her belediyede, belediye olmayan yerlerde de defin ruhsatı veren birimlerde ölümlerin kayıt ve zaptına mahsus bir defter bulundurulur. Bu deftere ölünün ismi, adresi, ölüm tarihi, belli ise ölüme neden olan hastalığı ve defin ruhsatiyesi verenin ismi kaydedilir. Bu bilgiler her ay sonunda toplanarak bir sonraki ayın on beşine kadar en yakın hükümet tabibi ve sağlık müdürlüğüne bildirilir ve sağlık daireleri tarafından da mahalli nüfus idarelerine haber verilir.

b. Cenaze aracı temini ve ücretler

Cenaze aracı, belediyeler tarafından ücretsiz olarak temin edilir. Cenaze işlemleri (me-

zar ücreti, mezar açma kapama ücreti, gasil, morg, tesis vb.) ücret karşılığı yapılır. Ücret karşılığında özel ambulans hizmeti veren kuruluşlar da vardır.

4- MEZAR YERİ TAHSİSİ

Mezarlık alanlarının tespiti, düzenlenmesi, işletilmesi, cenazelerin defnedilmesi ve nakledilmesi görevi belediyelere aittir.

Mezarlık olarak tahsis edilen alanların dışındaki herhangi bir yere cenaze defnedilmesi yasaktır. Ancak olağanüstü hallerde ve sağlık bakımından sakınca bulunmadığı takdirde Bakanlar Kurulu kararı ile mezarlıklar dışında defin yapılmasına izin verilebilir.

Büyükşehir statüsünde bulunan şehirlerde mezarlıkların kurulması, işletilmesi ve bakımı Büyükşehir Belediyelerinin görevleri arasındadır.

Köyler için tahsis edilecek mezarlık alanları, köylerin bağlı olduğu ilçe kaymakamlarınca hükümet tabiplerinin görüşü alınarak tespit edilir.

Birden fazla ve birbirine komşu köyler için bir mezarlık alanı oluşturulabilir. Köy mezarlıklarının mülkiyeti köy tüzel kişiliklerine aittir.

5- CENAZELERİN NAKLİ

Ceset tamamen çürümeden önce mezarın açılarak ölünün çıkarılabilmesi için ilgili belediyenin izninin alınması zorunludur. Adli otopsiler için izin alınması gerekmez. Ancak otopsi yapılması ve mezarın açılması hususu ilgili belediyeye bildirilmelidir.

Cenazenin gömülmesinden önce veya sonra bir şehirden diğerine nakli için ilgili belediyenin izninin alınması gerekir. Bu belgenin alınması için ölü henüz gömülmemiş ise gömülmesine ruhsat verildiğini gösteren belgenin belediyeye sunulması gerekir.

Defnedilmiş cenazeler için belediyede bulunan ölüm özel defterindeki kayıtların bir sureti çıkarılır. Her iki durumda da ölünün nakledilmesi, sağlık bakımından bir sakınca doğmayacağına dair bir doktor onayına bağlıdır. Kolera, veba, çiçek, şarbon, cüzzam, ruam, tifüs, AIDS ve bildirimi zorunlu diğer hastalıklardan ölenlerin nakli yasaktır. Bu hastalıklardan ölenler vefat ettikleri yerde gömülür. Defnin üzerinden bir sene geçmedikçe bu ölülerin mezardan çıkarılarak başka bir yere nakilleri de yasaktır.

Bir şehirden diğerine nakledilecek ölülerin "Ölülerin Bir Yerden Diğer Bir Yere Nakline Dair Yönetmelik" hükümlerine uygun olarak tabutlanması gerekir. Aksi takdirde nakline

izin verilmez. Nakledilecek ölü mutlaka belediye doktoru, belediye doktoru bulunmayan yerlerde sağlık ocağı doktoru veya sağlık memurları huzurunda tabutlanacaktır. Mezarlıktan çıkarılan cesetler veya kalıntıları, mezarlık odasında -oda bulunmaması durumunda- mezar yakınında tabutlanır. Mezara defnedilmeden önce nakledilecek ölüler, ailelerinin göstereceği yerde tabutlanır.

Nakledilecek ceset veya kalıntıları kefene sarılı olduğu halde çinko veya kurşundan yapılmış madeni bir tabut içerisine konur. Tabutta boş kalan yerler antiseptik-mikrop gideren- sıvı içerisinde iyice ıslatılmış bir talaşla doldurulur. Madeni tabut bu şekilde doldurulduktan sonra her tarafı hiçbir sıvı sızmayacak derecede ve dikkatle lehimlenir. Madeni tabut tamamen lehimlendikten sonra bir tahta tabut içerisine konulur. Bu ikinci tabut da hazırlandıktan sonra ambalaj sandığı tahtasından yapılmış bir sandık içerisine konulur ve çivilenir.

Sıcak mevsimlerde ve mevsim ne olursa olsun on iki saatten fazla devam edecek nakillerde ölünün mutlaka ilaçlanması gerektiği unutulmamalıdır. Sandığın dış tarafı belediye doktoru veya sağlık ocağının resmi mührüyle mühürlenir.

Tabutu sevk edenlere tabutlama esnasında nezaret eden memur tarafından tabutlanmanın yönetmeliğe uygun olarak yapılmış olduğu ve naklinde sakınca olmadığını gösteren bir belge verilir.

6- MEZARLIKLARIN BAKIMI, TEMİZLİĞİ, ÇEVRE DÜZENLEMESİ VE MUHAFAZASI

Devlet mezarlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü yönetimindeki tarihi mezarlıklar ile şehitlikler ve vakıf vb. tüzel kişiliğe ait özel statüsü bulunan mezarlıklar hariç, umumi mezarlıkların mülkiyeti belediye bulunan yerlerde belediyelere, köylerde köy tüzel kişiliklerine aittir. Bu yerler satılamaz ve kazandırıcı zamanaşımı zilyedliği yolu ile iktisap edilemez.

Şehitlikler ve mezarlıklardaki mezarlar bozulamaz, tahrip edilemez ve kirletilemez. Bu yerler imar mevzuatı veya herhangi bir şekilde park, bahçe, meydan, otopark, çocuk parkı, yeşil alan gibi sahalar olarak ayrılamaz ve asli gayesi dışında hiç bir amaç için kullanılamaz. Yol geçme zorunluluğu bulunduğu İçişleri Bakanlığınca kabul edilen mezarlıklar veya bölümleri bu hükmün dışındadır.

Belediyeler ve köy muhtarlıkları, mezarlıkla-

rın etrafını duvarla çevirmek, ağaçlandırıp çiçeklendirmek ve gerekli her türlü bakım ve onarımı yaparak korumak zorundadır.

7- SAĞLIK BAKANLIĞINCA YAPILAN İŞLEMLER

Cenaze hizmetlerinde Sağlık Bakanlığı'na ait kurumları ilgilendiren bir dizi işlem bulunmaktadır. Şimdi bu işlemlerin neler olduğu ile ilgili bilgilere yer verilecektir:

1- Defin Ruhsatı

Bilindiği gibi ölülerin muayenesi ve defin ruhsatlarının verilmesi, fert, toplum ve çevre sağlığı açısından önem arz etmektedir. Yetkili memurlar tarafından verilmiş defin ruhsatı alınmadıkça ve ibraz edilmedikçe mezarlığa hiçbir cenaze kabul edilemez ve defnedilemez. Defin ruhsatnamesi olmadan cenaze defneden mezar bekçileri ve ölü sahiplerine bir yaptırım uygulanabilir.

Defin ruhsatında, ölünün adı, soyadı, yaşı, kimlik bilgileri, adresi, ölümün gerçekleştiği yer, ölüm tarihi, ölüm sebebi, defnine ruhsat verildiği bilgiler yer alır.

-Kendine ait özel mezarlığı olan müesseselerdeki ölülerin ismi ve hüviyeti, ölüm sebebiyle birlikte yirmi dört saat içinde bağlı bulunduğu belediyenin ilgili dairesine bildirilir.

-Defin ruhsatı, belediye doktoru tarafından ölünün muayene edilmesinden sonra verilir. Belediye doktoru bulunmadığı takdirde defin ruhsatı sağlık ocağı doktoru tarafından, belediye doktoru ve sağlık ocağı doktoru bulunmayan beldelerde, valiliklerin belirlediği görevlilerce muayene edilerek verilir.

Her şehir, kasaba ve köyde ölü muayenesi yapacak ve defin ruhsatı verecekler, en yetkili mülki amir tarafından tayin edilir.

-Ölüyü muayene edenler veya defin ruhsatnamesi verenler, ölüm sebebinin kazaen veya bulaşıcı bir hastalık sonucunda olduğuna dair bir şüphe ile karşılaşırlarsa, bu durumda ilgili makamı haberdar etmeden defin ruhsatı veremezler. Tabip olmayan yerlerde bulaşıcı hastalık şüphesi ile ölenler için defin ruhsatı verilip hadisenin hemen sonrasında ilgili makama bilgi verilir.

-Hükümet veya belediye doktorları, ölüm sebeplerini belirlemeye esas olmak üzere tedavi eden doktorun raporunu talep edebilir. Tedavi eden doktorlar, lüzumu halinde bu raporu vermeye mecburdur.

-Ölümüne sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği ruhsatname, resmi tabipler tarafından tasdik edilmek şartıyla geçerli olur.

-Bulaşıcı ve salgın bir hastalıktan öldüğü şüphe edilen kişiler üzerinde, ilgili tabip tarafından gerekli görülürse bulaşıcı ve salgın bir hastalık bulgusu amacıyla otopsi yapılabilir.

-Bulaşıcı ve salgın hastalığın mevcut olduğu veya tehdit ettiği mahallerde Bakanlıkça bütün cenazelerin defninden önce bir tabip tarafından muayene mecburiyeti ilan edilebilir.

Ek Madde 3'de, Meşdud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu kapsamına giren ve genel sağlığa ilişkin davalara, mahkemelerce, Meşdud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu'nun 1. maddesindeki yer ve 4. maddesindeki zaman kaydına bakılmaksızın suçüstü hükümlerine göre bakılacağı ve hükümler kesinleştikten sonra bunların birer örneğinin Cumhuriyet Savcılıklarınca doğrudan doğruya Sağlık Bakanlığına gönderileceğine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

2- Defin Ruhsatının Düzenlenmesi

Hastane ve diğer sağlık kuruluşlarında ölenlere ait defin ruhsatları, o sağlık kuruluşunun müdür ve başhekimi tarafından verilir ve resmi görevli doktorlar tarafından onaylanır.

Defin ruhsatı, köylerde sağlık ocağı doktorları tarafından, sağlık ocağı yoksa valilikçe görevlendirilmiş kişiler tarafından verilir. Görevli olma-

ması durumunda da köy muhtarı veya jandarma karakol komutanı tarafından verilir.

3- Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün Ölü Defin Ruhsatları Hakkındaki 2000/41 Sayılı Genelgesine Göre Cenaze ile İlgili Olarak Yapılacak İşlemler:

Fert, toplum ve çevre sağlığının korunması ve geliştirilmesi çerçevesinde;

-Defin ruhsatı alınmadıkça ve ibraz edilmedikçe, hiçbir cenazenin defnedilmemesi, nakledilmemesi, mezarlıklara kabul edilmemesi,

-Defin ruhsatnamelerinde, ölünün adı, soyadı, yaşı, hüviyeti, adresi, ölümün vuku bulduğu yer, ölüm tarihi, ölüm sebebi, defnine ruhsat verildiğinin açıklıkla kaydedilmesi,

-Belediye ve sağlık ocağı tabibi bulunmayan belde ve köylerde hangi görevlilerce ölülerin muayenesinin yapılarak defin ruhsatı verileceğinin valiliklerce belirlenmesi, ölü muayenesi yapacak ve defin ruhsatı verecek olanların ilanı, belirleme ve ilan işleminin her yıl yenilenmesi,

-Belediye tabipleri olan yerlerde belediye tabiplerince, belediye tabiplerinin bulunmadığı yerlerde sağlık ocağı tabiplerince, belediye tabibi ve sağlık ocağı tabibi bulunmayan belde-

lerde ve köylerde valiliklerce belirlenmiş ve ilan olunmuş görevlilerce, ölülerin muayenesi sonrası defin ruhsatları verilmesi,

-Hastane ve diğer sağlık müesseselerinde ölenlere ait defin ruhsatlarının o müessesenin müdür ve baştabibi tarafından verilmesi, usulüne uygun olarak resmi tabipler tarafından tasdik edilmesi,

-Ölüme sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği ruhsatnamenin resmi tabipler tarafından tasdik edilmesi,

-Resmi tabipler tarafından tasdik edilmeden hastane ve diğer sağlık müesseseleri müdür ve baştabibince, ölüme sebep olan hastalık esnasında tedavi eden tabibin verdiği, resmi tabip tarafından tasdik edilmeyen defin ruhsatları ile hiçbir cenazenin defnedilmemesi, nakledilmemesi, mezarlıklara kabul edilmemesi,

-Ölülerin muayenesinde ölüm nedeni hakkında yeterli verilerin elde edilmesi ve ölüm nedeninin belirlenmesinde, gerekirse kişiyi tedavi eden tabibin raporunun talep edilmesi, tedavi eden tabiplerin talep vukuunda bu raporları vermeleri,

-Ölülerin muayenesinde, çalışanların sağlığı ile ilgili gerekli tedbirlerin alınması,

-Kendine ait özel mezarlığı olan sağlık mü-

esseselerindeki ölülerin ismi ve hüviyetinin yirmi dört saat içinde belediyenin ilgili dairesine bildirilmesi,

-Defin ruhsatı veren kurum ve kişilerin yanında ölümlerin kayıt ve zaptına mahsus bir defter bulundurulması,

-Bu defterlerde ölünün adı, soyadı, yaşı, hüviyeti, adresi, ölümün vuku bulduğu yer, ölüm tarihi, ölüm sebebi, belli ise ölüme neden olan hastalık ve defin ruhsatını verenin adı, soyadı, unvanı ve mesleğinin açıklıkla kaydedilmesi,

-Bu bilgilerin her ay sonunda toplanarak takip eden ayın on beşine kadar en yakın İlçe Sağlık Grup Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğüne bildirilmesi,

-İlçe Sağlık Grup Başkanlıkları ve İl Sağlık Müdürlüğünce mahalli nüfus idarelerine gerekli bilgilerin rutin olarak verilmesi,

-Defin ruhsatı veren kimselerin, Valiliklerce ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyon içerisinde gerekli eğitimlere rutin ve periyodik olarak tabi tutulması,

-Ölüm istatistiklerinde gerekli özen ve hassasiyetin gösterilmesi, aksamalara sebebiyet verilmemesi,

-Konuya ilişkin Valiliklerce sürekli ve periyodik kontrol ve denetimlerin yapılması,

-Kontrol ve denetim sonuçlarına göre, kusurları görülenler hakkında, Valiliklerce ilgili mevzuat doğrultusunda gerekli her türlü işlemin yapılması,

-Ölülerin muayenesi ve defin ruhsatlarının verilmesine ilişkin, Valiliklerce gerekli her türlü tedbirin alınması hususlarındaki hükümler, Kaymakamlıklar, Belediye Başkanlıkları, İl ve İlçe Umumi Hıfzıssıhha Meclisleri, İl Kamuoyu, ilgili birimlere duyurulacaktır.

3- Mezarlıklarda Bulunması Gereken Özellikler

12 Mart 1942 gün ve 5055 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mezarlık Nizamnamesi'nin 8. maddesinin Birinci Fıkrası Mucibince Hazırlanan Talimatnameye göre:

1- Mezarlıklar; şehir ve kasabaların mesken veya diğer maksatlarla bina yapılan sahaları hududundan, mezarlık hududuna en aşağı 500 metre mesafede tesis edilecektir.

Sıhhi veya diğer sebeplerle görülecek lüzum üzerine ve mahalli şartlara göre bu mesafe daha fazla uzatılabilir.

2- Mezarlık olarak seçilecek alan, hakim rüzgarların şehir ve kasabalardan gittiği istikamette, çukur veya bataklıklardan, su cereyan-

ları ve birikintilerden uzak ve ulaşımı kolay yapılabilir yerlerde olmalıdır. Bu hususta hafif meyilli düzlükler tercih edilir.

3- Mezarlık sahası yeraltı suyundan mümkün olduğu kadar uzak olmalıdır. Mezarlık sınırından itibaren 250 metrelik bir mesafe dahilindeki kuyu ve menba gibi yeraltı suları hiçbir maksatla kullanılamaz.

4- Toprağın jeolojik özellikleri, gömülecek cesetlerin tahribine müsait jeolojik şartları temin etmek üzere su ve havanın geçmesine uygun ve küçük taneli olmalıdır. Kumlu ve kireçle karışık topraklar daha uygundur.

5- Mezarlık alanı; aile ve şahıslara mahsus sabit mezar yerleri ile yollar, memur ve müstahdemlere veya mezarlığa ait diğer tesisat yerleri hariç olmak üzere şehir ve kasabanın senelik ortalama ölüm miktarına göre ve toprağın cesetleri tam tahrip müddetine göre hesap edilir.

6- Şehir ve kasabalarda halen mevcut olup gerek meskun sahalara yakınlık ve gerekse toprak ve tesisatındaki kifayetsizlik bakımından sıhhi mahzurları görülen mezarlıklar Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 214. maddesi mucibince terk olunacaktır.

Bu sahalar terk edilmesinden en aşağı 10 sene geçtikten sonra ve mahalli sağlık memurlarının verecekleri rapor üzerine diğer maksatlarla kullanılabilir.

7- Her şehir ve kasaba belediyesi ölülerin yıkanıp kefenlenmesi için nüfus yoğunluğuna göre lüzumlu olan adette cenaze hazırlama yerleri yapmaya mecburdur.

Bu yerler her tarafı kargir olarak yapılacaktır. Ayrıca gelen cenazelerin bekleme yeri, yıkama ve kefenleme yeri, hazırlanmış cenazelerin bekleme yeri, olmak üzere en az üç kısma ayrılacaktır. Bu yerlerin dahili tesisleri ve ihtiva edecekleri dezenfeksiyon tertipleri, memur ve müstahdemlere ait yerlerle cenazelerin hazırlama yerlerine ve mezarlıklara nasıl nakledileceği hakkında Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 22 ve Belediye Kanunu'nun 15. maddesinin 5. fıkrası mucibince mahalli belediyece bir talimatname hazırlanmış olacaktır.

8- Mezarlıkların diğer tesisatı ve mezar yerleri, yapılması, yol ve caddelerin tanzimi, ölü gömme ve nakil işleri ve mezarlığın idaresine ait diğer hususlar Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ile Mezarlıklar Nizamnamesi'ndeki hükümlere göre yapılır.

4- Ölüm ve Organ Nakli

a. Ölüm

a1) Tıbbî Açıdan Ölüm (Beyin Ölümü)

Beyin ölümü; beyin fonksiyonlarının geri dönüşümsüz olarak kaybolmasıdır. Beyin ölümü gerçekleşen kişide; solunum ve dolaşım ancak yoğun bakım koşullarında ventilatör gibi solunum destek makineleriyle sürdürülebilir. Kalp atımları ve solunum, yapay olarak sürdürülebilirken beyin fonksiyonları yapay olarak sürdürülemez. Bu nedenle kişi, beyni öldüğü zaman tıbben ölü kabul edilir.

Yoğun bakım ünitelerinde beyin ölümü saptanan hastalarda, verilen tüm tıbbî desteğe rağmen ortalama 24-36 saat sonra beyin dışındaki organlar da fonksiyonlarını kaybederler.

Beyin ölümü tanısı almış kişilerin hayata dönmesi mümkün değildir. Beyin ölümü gerçekleşmeden kadavradan organ nakli yapılamaz.

Beyin ölümünün gerçekleşmesinden sonra bu kişiler kadavra donör adayı olarak adlandırılır. Bu donör adaylarının organları bağışlanırsa, organlar hayati fonksiyonlarını kaybetmeden en kısa sürede alınarak bekleyen hastalara nakledilmelidir.

a2) Hukukî Bakımdan Ölüm

İnsan hayatının tamamen tükenmesi olan ölümle hukuki şahsiyet sona erer. Ölen kimse herhangi bir borç altına giremez ve hak sahibi olamaz. Ölen kimseye karşı veya onun adına dava açılamaz. Usul olarak ölümün ispatı, nüfus sicilindeki kayıtlarla yapılır.

Bir kimse nüfus sicilinde ölü görünüyorsa, bunu ileri süren tarafın sırf bu kayıtları delil olarak göstermesini adlî makamlar yeterli görür. Aksini iddia eden kimse çeşitli delillerle iddiasını ispat etme hakkına da sahiptir.

Ölüm sicilleri nüfus memurluklarınca tutulur. Ölen her kimsenin ölüm sicilinin tutulması için en geç on gün içinde nüfus memurluğuna bildirilmesi lazımdır. Bundan başka hakim tarafından gaip kararı verilmiş veya ölme ihtimali çok yüksek bir tehlike içinde kaybolan ve ölüsü bulunmayan kimse de mahallin en büyük mülkiye amirinin emriyle, ölüm siciline ölü olarak kaydedilir.

a3) Dinî Anlamda Ölüm

Tıbben ölü olduğuna hükmedilen, başka bir ifadeyle, beyin ölümü gerçekleşen kişi, yeniden hayata dönme imkanı bulunmadığından dolayı dinen de ölü sayılır.

b. Organ Nakli

Tedavisi mümkün olmayan hastalıklar nedeniyle görev yapamayacak derecede hasta ve hatta vücuda zararlı hale gelen bir organın yerine, canlı veya ölüden/kadavradan alınan sağlam bir organın konularak hastanın tedavi edilmesine organ nakli denir. Bu işlem tıpta organ transplantasyonu olarak adlandırılır. Organ ve doku nakli, canlıdan ve kadavradan olmak üzere iki şekilde yapılabilmektedir.

b1) Kadavra Donör/Beyin Ölümü Gerçekleşen Verici

Trafik kazası, kurşunlanma, beyin kanaması, ağır travma vb. nedenlerle yoğun bakımda tedavisi devam ederken, beyin ölümü denilen geri dönüşümsüz beyin hasarı gelişmiş hastanın organları bağışlandığı takdirde bunlar kadavra donör olarak adlandırılmaktadır. Böbrek, karaciğer, pankreas, kalp, kalp kapakları, kornea kadavradan nakillerde kullanılmaktadır.

b2) Canlı Donör/Canlı Verici

Organ nakli gereken hastanın eşi, çocukları, anne- babası veya dördüncü dereceye kadar yakın akrabaları, doku ve kan grubu gibi uyumların varlığına bağlı olarak organ bağışında bulunabilmektedir. Bunlar canlı donör

olarak tanımlanmaktadır. Böbrek ve karaciğer canlıdan nakil yapılan organlardır.

b3) Organ Nakli ile İlgili Dini Hükümler

Kur'an ve Sünnet'te, organ ve doku nakli konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. İlk müçtehit ve fakihler, kendi devirlerinde böyle bir problem söz konusu olmadığı için organ naklinin hükmünü geniş bir şekilde açıklamamıştır. Ancak İslam'da Kur'an ve Sünnet'in delaletlerinden çıkarılmış umumî hükümler ve kaideler de vardır.

Kitap ve Sünnet'te açık hükmü bulunmayan ve her devirde karşılaşılan yeni meselelerin hükümleri, fakihler tarafından bu umumi kaideler ile hükmü bilinen benzer meselelere kıyas edilerek çıkarılmış, hiçbir mesele cevapsız bırakılmamıştır. Organ ve doku naklinin hükmünü tayinde de aynı yola başvurulması uygun olacaktır.

Bilindiği üzere insan mükerrem bir varlıktır. Yaratılanlar içinde Allah insanı seçkin kılmıştır. Bu itibarla normal durumlarda ölü ve diri kimselerden alınan parça ve organlardan faydalanılması, insanın hürmet ve kerametine aykırı görüldüğünden, fakihlerce caiz görülmemiştir. Ancak zaruret durumunda, zaruretin mahiyet ve miktarına göre bu hüküm değişmektedir.

Fakihler, zaruretlerin bir ölçüde dinen yasaklanmış şeyleri mübah kıldığı ve zaruret halinde sadece ayetlerde açıklanan yasakların değil, zaruret halinin giderilmesi için yapılması zorunlu ve başka bir çare olmayan bütün yasakların zaruret miktarınca işlenmesinin caiz ve mübah olduğu sonucuna varmışlardır. O halde, ölmüş kimselerden tedavi maksadıyla organ ve doku alma ve bunları hasta veya yaralı kimselere nakletme konusunda bir hükme ulaşabilmek için;

-Zarurete binaen, cesedin kesilmesi, organ ve dokularından bir kısmının alınmasının caiz olup olmadığının,

-Hastalığın tedavisinin zaruret sayılıp sayılmayacağının/haram ile tedavinin hükmü,

-Organ ve doku nakli caiz ise hangi şartlarla caiz olduğunun bilinmesi gerekmektedir.

-Fakihler, karnında canlı halde bulunan çocuğun kurtarılması için ölü annenin karnının yarılmasına,

-Başka yoldan tedavileri mümkün olmayan kimselerin kırılmış kemiklerinin yerine, başka kemiklerin nakline,

-Bilinmeyen hastalıkların öğrenilmesi ve hayatta bulunmaları sebebiyle ölülere nispetle daha çok şayan-ı ihtiram olan hastaların tedavilerinin sağlanabilmesi için, yakınlarının rızası

alınmak suretiyle, ölüler üzerinde otopsi yapılmasının caiz olacağına fetva vermişler. Canlı bir kimseyi kurtarmak için ölünün bir parçasını itlaf etmeyi caiz görmüşlerdir. Nitekim Müşavere ve Dini Eserleri İnceleme Kurulu'nun 16.4.1952 tarih ve 211 sayılı kararında özetle;

"...âmmenin menfaat ve maslahatı göz önünde tutularak, bilinmeyen bir hastalığın bilinir hale gelmesi, hastalığın bilinmemesinden doğacak âmme zararının önlenmesi, hayatta bulunmaları sebebiyle daha şayan-ı ihtiram olan hastaların tedavilerinin sağlanması gibi maslahat ve şer'î hikmetlerin meydana gelmesini temin için yakınlarının rızası alınarak, ölüler üzerinde otopsi yapmanın caiz olacağı ve bu gibi sebepler dolayısıyla ölüye gösterilmesi gereken hürmet ve tekrimin zevaline katlanmanın, İslami hükümlerin bir gereği olduğu..." ifade olunmuştur.

Fakihler, açlık ve susuzluk gibi, hastalığı da haramı mübah kılan bir zaruret saymıştır. Başka yoldan tedavileri mümkün olmayan hastaların haram ilaç ve maddelerle tedavilerini caiz görmüşlerdir. Günümüzde kan, doku ve organ nakli ile tedavi yapılabilmektedir. O halde, hayatı veya hayatî bir uzvu kurtarmak için başka çare olmadığında, kan, doku ve organ nakli yolu ile de bazı şartlara uyularak, tedavinin caiz olması gerekir.

Nitekim Müşavere ve Dinî Eserleri İnceleme Kurulu'nun 25.10.1960 tarih ve 492 sayılı kararında "tedavileri için kan nakline zaruret bulunan hasta ve yaralılara başka kimselerden kan naklinin, başka kimselerden alınacak parçaların takılmasıyla görmeleri mümkün olduğu takdirde, hayatında buna izin vermiş olan kimselerin, ölümlerinden sonra gözlerinden alınacak parçaların bu durumdaki kimselere takılmalarının caiz olacağı..." beyan edilmiştir.

Din İşleri Yüksek Kurulu'nun 19.01.1968 gün ve 3 sayılı gerekçeli kararında ise "yalnız hayatı kurtarmak için değil, bir organı tedavi etmek, hastalığın tedavisini çabuklaştırmak için de kan naklinin caiz olduğu, tıbbî ve hukukî kaidelere riayet edilmek şartıyla kalp naklinin de caiz olacağı..." ifade olunmuştur.

Yurdumuz dışında, çeşitli İslâm ülkelerinin yetkili kişilerince de aynı yolda fetvalar verildiği bilinmektedir.

Din İşleri Yüksek Kurulumuzca 03.03.1980 tarihli kararla da aşağıdaki şartlara uyularak yapılacak organ ve doku naklinin caiz olacağı sonucuna varılmıştır:

1. Zaruret halinin bulunması, yani hastanın hayatını veya hayatî bir uzvunu kurtarmak için, bundan başka çaresi olmadığının, meslekî ehliyet ve dürüstlüğüne güvenilen bir tabip tarafından tespit edilmesi,

2. Hastalığın bu yoldan tedavi edilebileceğine tabibin zann-ı galibinin bulunması,

3. Organ veya dokusu alınan kişinin, bu işlemin yapıldığı esnada ölmüş olması,

4. Toplumun huzur ve düzeninin bozulmaması bakımından organ veya dokusu alınacak kişinin sağlığında (ölmeden önce) buna izin vermiş olması veya hayatta iken aksine bir beyanı olmamak şartıyla, yakınlarının rızasının sağlanması,

5. Alınacak organ veya doku karşılığında hiçbir şekilde ücret alınmaması,

6. Tedavisi yapılacak hastanın da kendisine yapılacak bu nakle razı olması gerekir.

III. BÖLÜM

YURT DIŞI CENAZE İŞLEMLERİ

Cenaze Hizmetleri Rehberi'nin yurtdışındaki ölümlerde yapılacak işlemler bölümünde özellikle vatandaşlarımızın yoğun olarak bulundukları ülkelerdeki işlemlerin yer almasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bu itibarla, Berlin, Washington, Kanberra ve Riyad Büyükelçiliklerimizce hazırlanan bilgi notları aşağıda sunulmaktadır:

1- BERLİN BÜYÜKELÇİLİĞİ

a. Almanya'da Genel Durum

Almanya'da yaşayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya çeşitli nedenlerle izinli olarak Alman Vatandaşlığını tercih eden vatandaşlarımızın vefatı halinde, aile yakınları genelde cenazelerinin Türkiye'ye naklini tercih etmektedir.

Bu nakil işlemlerinin büyük çoğunluğu, vatandaşlarımızın Almanya genelinde değişik isimler altında yardımlaşma vb. amaçlarla oluşturulan "Cenaze Yardımlaşma Fonu" gibi kuruluşlar kanalıyla gerçekleştirilmektedir.

Almanya'daki vatandaşlarımızın vefatları halinde Türk ve Alman makamlarındaki gerekli işlemlerin tamamlanması, defin için gerekli dini vecibelerin yerine getirilmesi (cenazenin yıkanması ve kefenlenmesi), memleketlerine götürülmesindeki zorluklar ve bu hizmeti veren uzman Türk Firmalarının azlığı sebebiyle, Diyanet İşleri Türk İslam Birliği'nin organizesinde 1991 yılının Aralık ayında Almanya'da kurulan ve Cenaze Yardımlaşma Fonları'ndan çoğunluğa hitap eden DİTİB-Cenaze Fonu, bugün için DİTİB-Sosyal Dayanışma Merkezi adı altında hizmetlerine devam etmektedir. Konu ile ilgili ayrıntılı bilgilere www.cenazefonu.de internet adresinden ve + 49-221-8699797 numaralı telefondan ulaşılabilir.

Bu hizmetler, Almanya genelinde DİTİB-Sosyal Dayanışma Merkezi'nin kurduğu "DİTİB-Zsu GmbH Cenaze Firması" ve değişik bölgelerde, konusunda uzman firmalarca gerçekleştirilmektedir.

Cenaze Fonu, o kişinin Türk ve Alman ma-

kamlarındaki yürütülmesi gerekli işlemlerin tamamlanması, yıkanması, kefenlenmesi, cenaze namazının kılınması, tabutlanması, Türkiye'deki bir havalimanına uçak ile nakli, oradan da defnedileceği yere kadar Diyanet Vakfı'nın ambulans ve araçları ile taşınması ve cenazenin yanında giden bir yakınının uçak biletinin karşılanması gibi hizmetleri üstlenmektedir. Almanya'da yürürlükte olan "Defin Kanunu"na göre cenaze ile ilgili işlemlerin görevlendirilecek "Cenaze Firması"nca yerine getirilmesi gerekmektedir.

b. Ölüm Anında Yapılması Gerekenler

Ölümün meydana geldiği yere göre yapılması gereken ilk işlemler farklılık göstermektedir.

b1) Evde Meydana Gelen Ölümler

Evde meydana gelen ölümlerde "Ölüm tespit raporu" (Todesbescheinigung) düzenlenmesi için mümkünse vefat edenin kendi aile doktoruna (Hausarzt), bu mümkün değilse nöbetçi doktora (Notarzt) haber verilmesi gerekir.

b2) Hastanede Meydana Gelen Ölümler

Hastanelerde meydana gelen ölümlerde hastane tarafından hazırlanan "Ölüm tespit raporu" alınarak işlemlere başlanır.

b3) Huzurevi, Bakımevi vb. Yerlerde Meydana Gelen Ölümler

Huzurevi, bakımevi gibi yerlerde meydana gelen ölümlerde "Ölüm tespit raporu" varsa doktor tarafından, yoksa çağırılacak nöbetçi doktor tarafından verilir.

b4) Yolda, Sokakta Meydana Gelen Ölümler

Ev ve hastane dışında meydana gelen ölümlerde genelde cenazeye savcılıkça el konur ve cenaze incelemeye alınır.

b5) Trafik Kazası, İntihar, Cinayet vb. Adlî Ölüm Olarak Sınıflandırılan Ölümler

Bu tür ölümlerde yine savcılık tarafından cenazeye el konularak Adli Tıp Kurumu'na sevk edilir.

c. İşlemler İçin Gerekli Belgeler

- Vefat edenin pasaportu,
- Vefat edenin nüfus cüzdanı,
- Vefat eden evli ise, uluslararası evlenme cüzdanı, evlenme cüzdanı uluslararası değil ise, Almanca tercümesi,
- Vefat evde vuku buldu ise ev doktoru veya nöbetçi doktor tarafından düzenlenen ölüm raporu.

d. Alman Makamları ve Belediyelerindeki İşlemler

Hastane vb. yerlerde vefat eden kişinin cenazesi, görevlendirilen cenaze firmasınca "Ölüm tespit raporu" (Todesbescheingung) ile birlikte teslim alınır.

Ev veya hastanede meydana gelen ölümlerde doktor muayenesi sonucu "şüpheli ölüm" tespiti yapılan, trafik kazası, cinayet vb. adli olaylarla, ev veya hastane dışında meydana gelen şüpheli ölümlerde cenazeye savcılık tarafından el konulur. Bu durumda Adli Tıp yoluyla otopsi vb. şekilde incelenmesi tamamlanan cenaze için verilecek olan "Serbestlik Belgesi (Freigabebescheinigung)" olmadan, görevli nakil firması cenazeyi teslim alamaz ve işlemlere başlayamaz.

Ayrıca Almanya'nın bazı eyaletlerinde yurtdışına çıkarılacak cenazelerin ikinci kez doktor kontrolünden geçirilmesi gerekmektedir. Bu işlem görevlendirilen cenaze firmasınca yerine getirilir.

Görevlendirilen firma tarafından teslim alınan cenaze için Kamu Düzeni Dairesi (Standesamt)'nden cenaze Almanya'da defnedilecek ise "Defin İzni" (Bestattungserlaubnis), Türkiye'ye nakledilerek defnedilecek ise Türkiye'ye götürülen cenazelerin sınırdan girişi ve çıkartılması sırasında cenazenin taşınmasına izin verildiğini ve taşınmasında sağlık yönünden sakınca bulunmadığını belgelemek amacıyla Kamu Dü-

zeni Dairesi (Standesamt)'den "Ölü Nakil Belgesi (Leichenpass)" talep edilir.

e. Türkiye Cumhuriyeti Başkonsolosluklarınca Yapılması Gereken İş ve İşlemler

Vefat eden kişinin cenazesi, ölümün vuku bulduğu Almanya'da defnedilecek ise, 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 41.maddesi uyarınca, vefat eden Türk vatandaşının ölümünün yakınları tarafından otuz (30) gün içerisinde kayıtlı bulunduğu Nüfus Müdürlüğü'ne bildirilmesi gerekmektedir. Aynı kanunun 169. maddesi uyarınca, yurt dışında vefat eden Türk vatandaşlarının ölüm olayları, ilgili yerel makamlardan alınan belgelerin Türk Konsolosluklarına verilmesi suretiyle bildirilir. İşlem kişisel başvuru veya posta ile yapılabilir. Yurt dışında vefatlarla ilgili yerel makamlar tarafından düzenlenen belgelerin Türkçe tercümelerinin Konsolosluklarca onaylanması gerekir.

e1) Almanya'da Defnedilecek Cenazelerin Bildirilmesi İçin Gerekli Belgeler

-Ölümün tescilini isteyen, ölenin yakınınca yazılmış form dilekçe,

-Dilekçeyi yazanın nüfus cüzdanı fotokopisi,

-Ölüm zamanı, ölüm nedeni, hastalık adı ile bu bilgileri tespit eden kurumun adı bulunan "Ölüm Tespit Raporu (Todesbescheinigung)"

veya "Serbestlik Belgesi (Freigabebescheinigung)",

-Vefat edenin pasaportu,

-Vefat edenin nüfus cüzdanı.

-Vefat eden kişinin cenazesi, ölümün vuku bulduğu Almanya'dan Türkiye'ye veya herhangi bir başka ülkeye nakledilecek ise Türk Konsolosluğu'ndan cenazenin naklinde, toprakları üzerinden geçeceği bütün devletlerin, serbest geçiş müsaadesi verilmesini belirten "Mürurive" alınır.

"Mürurive'nin alınması ile 1587 sayılı Nüfus Kanunu'nun 41.maddesi uyarınca, vefat eden Türk vatandaşının ölümünün yakınları tarafından otuz (30) gün içerisinde kayıtlı bulunduğu Nüfus Müdürlüğü'ne bildirilmesi şartı gerçekleştirilmiş olur."

e2) Türkiye'ye nakledilecek cenazeler için gerekli belgeler

-"Ölüm Tespit Raporu" (Todesbescheinigung) veya "Serbestlik Belgesi" (Freigabebescheinigung),

- Kamu Düzeni Dairesi (Standesamt)'nden alınan "Ölü Nakil Belgesi" (Leichenpass),

- Vefat edenin pasaportu,

- Vefat edenin nüfus cüzdanı,

- Vefat eden evli ise, uluslararası evlenme cüzdanı,

- Evlenme cüzdanı uluslararası değil ise, Almanca tercümesi,

-Vefat evde vuku buldu ise ev doktoru veya nöbetçi doktor tarafından düzenlenen ölüm raporu,

- Uçak nakli ile ilgili bilgi, Türkiye'de defnedileceği mezarlık ismi ve adresi.

e3) Başkonsolosluklarımızca sağlanan hizmetler

a) Kimsesi olmayan vatandaşlarımızın ölümü halinde, Türkiye'deki ailesine veya yakınlarına haber verilerek cenazenin Türkiye'ye aldırılmasına imkân sağlanması,

b) Vefat edenin pasaportunun iptali,

c) Nüfus cüzdanının iptal ve imha edilmek üzere T.C. İlçe Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilmesi,

d) Cenaze Nakil Belgesinin onaylı Türkçe çevirisi,

e) Ölüm sebebi tespit eden belgelerin dosyaya eklenmesi sebebiyle adli olaylarda mahalli Savcılıklardan ölüm veya kaza raporlarının temini,

f) Kayıtlı bulunduğu T.C. İlçe Nüfus Müdürlüğü'ne mernis ölüm bildirimi gönderilerek ölüm tescilinin sağlanması,

g) Yabancı uyruklu eşin ölümü halinde, va-

tandaşımızın kayıtlı bulunduğu T.C. İlçe Nüfus Müdürlüğü'ne ölüm bildirimi yapılması,

h) Miras konusunda vatandaşlarımıza bilgi verilmesi.

f. Almanya'daki Dinî İşlemler

Cenazenin Alman makamlarındaki formalitelerinin görevli firma tarafından tamamlanmasından sonra cenaze sahiplerinin isteği doğrultusunda cenaze en yakın gasilhanede İslami usul ve kaidelere göre yıkanarak kefenlenir. Cenaze kefenlendikten sonra nakil için kullanılan uluslararası standartlara uygun bir tabuta konularak cenaze yakınlarının rızası dâhilinde en yakın camide namazı kılınır.

g. Cenazenin Türkiye'ye Nakli

Alman makamlarında ve Başkonsolosluktaki resmi ve dinî işlemleri tamamlanan cenazenin vefat ettiği yere en yakın havaalanından, defnedileceği yere en yakın havalimanına uygun uçuş programı hazırlanır. Tabut Kargo şirketi aracılığı ile uçakta yük olarak yüklenir ve AWB-Nr olarak adlandırılan kargo numarası kaydı yapılır. Cenaze havalimanın Kargo bölümüne götürülerek tartılır ve teslim edilir. Gümrük işlemleri yapılarak alıcı ismi de belirtilerek ilgili uçak şirketine evraklar teslim edilir.

Vefat eden kişi Cenaze Fonuna üye ise, indiği havalimanından fonun anlaşmalı olarak çalıştığı firma tarafından karşılanarak, cenaze sahiplerinin daha önceden bildirdikleri adrese teslim edilir.

Vefat eden kişi, herhangi bir Cenaze Fonuna üye değilse, cenaze yakınları tarafından bizzat ilgili havalimanında teslim alınır.

Cenazelerin nakli 10.02.1937 tarihli Cenazelerin Nakline Mahsus Beynelmilel İtilafname ve 26.10.1973 tarihli Cenazelerin Nakli Anlaşması hükümlerine göre gerçekleştirilir.

h. Almanya'daki Mezarlıklar

Almanya'da sembolik olan Berlin Şehitlik mezarlığından başka özel Müslüman mezarlığı yoktur.

Mezarlık işletmek için resmi kurum olma şartı vardır (Körperschaft des Öffentlichen Rechts). Mezarlığı işleten resmi kurum bakım, güvence, personel, yatırım, defin işlemleri gibi tüm sorumluluğu üstlenmelidir. Almanya'da Müslüman defin sayısının az olması sebebiyle Müslüman kurum veya kuruluşlar bu şekilde talepte bulunmamaktadır.

Belediyelere veya resmi kurumlara ait mezarlıklarda Müslümanlara ayrılmış, Kıbleye

yönlendirilmiş parseller bulunmaktadır. Belediyeler genelde bu konularda Diyanet İşleri Türk İslam Birliği (DİTİB)'nden de bilgi edinerek, mezarlık ve defin ile ilgili düzenlemeleri gerçekleştirmektedir.

Almanya'da mezarlar belirli süreler için kiralanır. Ebedi defin mümkün değildir. Kira süresi biten mezarlar belediyelerce kaldırılabilir. Kira ücretleri belediyeden belediyeye değişiklik göstermektedir.

i. Mezar Çeşitleri

Seçme mezar: Yöreye göre 20–25 yıl kiralanır ve süresi dolduktan sonra tekrar 20-25 yıl uzatılabilir. Ebedi defin gibi olur, kira parası ödenmez ise, anlaşma fesh edilir. Genelde belediyeler, Müslümanların uzun süreli mezarlık isteğinden dolayı Müslüman parsellerine seçme mezar imkanı sağlarlar.

Sıra mezar: Yöreye göre 15-20 yıl kiralanır ve süresi dolduktan sonra uzatma imkanı olmaz, süresi dolan mezar kaldırılabilir.

Ölü doğum ve bebek defini için özel parseller: Yöreye göre 10–15 yıl kiralanır ve bir defa uzatma imkanı olur, daha sonra mezar kaldırılır.

Eğer ölü doğum ve bebek mezarı istenmiyorsa, birinci veya ikinci alternatif kullanılabilir.

Bazı belediyelerce mezarlıklarda cenaze yıkama ve namazını kılma imkânı sağlanır.

k. Cenazenin Defnedilmesinden Sonra Cenaze Yakınları Tarafından Yapılması Gerekenler

l. Türkiye'de Yapılması Gereken İşlemler

1) Veraset İlamının Çıkartılması

Veraset ilamı, ölen bir kimsenin mirasçılarını gösteren ve mahkemelerce verilen bir belgedir. Vefat eden kişinin menkul ve gayrimenkullerinin yakınlarına intikali için önce veraset ilamının mahkemeye müracaat edilerek çıkartılması gerekmektedir.

2) Evlenme Kayıt Örneği Alınması

Özellikle vefat eden evli ise ve Almanya'daki işlemler sırasında uluslararası evlenme cüzdanı veya tercümesi teslim edilemedi ise mutlaka Türkiye'den "Evlenme Kayıt Örneği"nin alınması ve Kamu Düzeni Dairesi (Standesamt)'ne teslim edilmesi gerekmektedir.

m. Almanya'da Yapılması Gereken İşlemler

-Vefat edenin bağlı olduğu emekli sandığına en kısa sürede bildirimin yapılması,

-Vefat edenin Sağlık Sigortası'na bildirimin yapılması,

-Vefat edenin bağlı olduğu muhtarlığa bildirimin yapılması,

-Vefat edenin bankasına bildirimin yapılması,

Özellikle, vefat edenin evde bulunan evrakları ile adına gelen mektupların incelenerek üye olduğu sigorta, otomobil kulübü vb. kurum ve kuruluşlara da ölüm bildiriminin yapılması gerekmektedir.

2- WASHİNGTON BÜYÜKELÇİLİĞİ

a. Cenazenin ABD'de Defnedilmesi Halinde Gereken Bilgi ve Belgeler

Son yıllarda göçmenlik, eğitim, çalışma vb. amaçlarla ABD'ye gelen ve yerleşen vatandaşlarımızın sayısı giderek artmaktadır. Ölüm vakaları da buna bağlı olarak giderek yükselmektedir.

-ABD'de cenaze hizmetleri, bir ticari kuruluş olan Cenaze Evleri (Funeral Home) tarafından ücret karşılığı yerine getirilmektedir.

-ABD'de defin yapılması durumunda, cenaze masraflarını ödeyecek kişinin öncelikle ödemeyi yapması veya taahhüt etmesi gerekmektedir.

-Bazı büyük şehirlerdeki mezarlıklarda Müslümanlara ayrılmış bölümler de bulunabilmektedir.

-Ölenin kimsesiz olması veya defin masraflarını yüklenecek kişi veya kurum olmaması durumunda cenaze yakılmaktadır.

b. Cenazenin Ülke Dışına Çıkması Durumunda Gereken Belgeler

- Ölüm Belgesi

- Tahnit Belgesi ve Tasdikli Çevirisi

- Ölüde Bulaşıcı Hastalık Bulunmadığını Belirten Rapor ve Tercümesi

- Cenaze Nakil Belgesi ve Tasdikli Tercümesi

- Ölen Kişinin Nüfus Cüzdanı ve Pasaportu

- Mernis Ölüm Tutanağı

ABD'de yapılacak en ucuz defin hizmetinin maliyeti mezarlık ücreti dahil 4.000 Dolar cenaze evine ve 4.000 Dolar da mezar masrafları olmak üzere yaklaşık 8.000 Dolar civarındadır.

Cenazenin Türkiye'ye gönderilmesi durumunda cenaze şirketine 6.000 Dolar, nakliye için de yaklaşık 2.000 Dolar civarında ödeme yapılması gerekmektedir.

Avrupa'daki vatandaşlarımızın kendi aralarında kurdukları ve iyi hizmet verdiği bilinen Cenaze Fonu veya Sandığı gibi örgütlenmelerin ABD'deki vatandaşlarımız arasında henüz kurulmamış olması önemli bir eksikliktir. Bu nedenle ABD'de öncelikle de New York'ta

Avrupa'da olduğu gibi cenaze hizmetlerini düzenleyen bir birimin bir an önce kurulması imkanlarının araştırılması uygun olacaktır.

3- KANBERRA BÜYÜKELÇİLİĞİ

1- Avustralya Makamlarınca Yapılan İşlemler

a. Cenaze Avustralya'da Defnedilecekse

- Doktor veya Adli Tıp Raporu alınması,

- Mezarlıktan yer ayırtma işlemlerinin yapılması,

- Births, Deaths and Marriages Registration Ofisine ölüm bildirimi yapılması ve buradan Ölüm Sertifikası alınması (Death Certificate) gerekir.

b. Cenaze Türkiye'ye Gönderilecekse

-Doktor veya Adli Tıp Raporu alınması,

-İlaçlama Raporu (Embalming Certificate) alınması (The Australian Institute of Embalming Office'den),

-Births, Deaths and Marriages Registration Ofisine ölüm bildirimi yapılması ve buradan Ölüm Sertifikası alınması,

-Eyalet Sağlık Bakanlığı'ndan cenazenin yurtdışına çıkışına ilişkin belgenin alınması,

- Havayolu seyahat acentalarından kargo nakil işlemlerinin yapılması gerekir.

2- Başkonsolosluklarımızca Yapılan İşlemler

a. Cenaze Avustralya'da Defnedilecekse

Cenazenin bir yakını ölünün nüfus kütüğünde kaydının kapatılması amacıyla aşağıdaki belgelerle Başkonsolosluğumuza başvurur:

- Ölüm Sertifikası (Death Certificate),
- Ölünün Nüfus Cüzdanı,
- Ölünün Pasaportu.

Söz konusu belgelere dayanarak ölü için Mernis Ölüm Formu düzenlenir ve bağlı bulunduğu Nüfus Müdürlüğü'ne gönderilir.

b. Cenaze Türkiye'ye Gönderilecekse

Cenaze yakınlarının veya nakil şirketi görevlisinin, cenazenin Türkiye'ye naklini gerçekleştirmek için yukarıda belirtilen belgelerle birlikte Başkonsolosluğumuza başvurması halinde Nakil Belgesi (Laissez-Passer for Corpse) düzenlenir. Aynı zamanda Mernis Ölüm Formu da düzenlenerek bağlı bulunduğu Nüfus Müdürlüğüne gönderilir.

Vatandaşlarımızın yoğun olarak bulunduğu Sidney ve Melburn'da, cenaze hizmetlerini yürüten Türk kuruluşları bulunmaktadır.

Söz konusu kuruluşların telefon, fax ve adresleri şunlardır:

NSW İslami Cenaze ve Yardım Fonu:

Tel: 00 61 2 97 49 23 01

Başkan Emin Alkın: Tel: 00 61 411 78 20 90.

Broadmeadows Türk-İslam ve Kültür Merkezi bünyesinde kurulan "Australian Islamic Funeral Services-AFI"

Adres: Australian Islamic Funeral Services 45-55 King Street, Broadmeadows Vic., 3047

- Tel: 00 61 3 93 59 00 54 / 00 61 3 93 05 26 72 - Faks: 00 61 3 93 57 12 13

Avustralya'da turist olarak bulunan vatandaşlarımız için söz konusu işlemlerde bir farklılık bulunmamaktadır.

4- RİYAD BÜYÜKELÇİLİĞİ

Suudi Arabistan'dan Türkiye'ye cenaze nakline ilişkin işlemler ve bu kapsamda gerekli olan belgeler şunlardır:

a. Vekaletname

İlk adım olarak, cenaze işlemlerini Suudi Arabistan'da takip edecek şahsa, vefat eden kişinin Türkiye'deki yakınları (eş, baba, anne veya rüşt çağında bulunan çocuklar) tarafından Noterden tasdikli vekaletname düzenlenmelidir.

Söz konusu vekaletname görev bölgesine göre, Riyad Büyükelçiliği Konsolosluk Şubesi veya Cidde Başkonsolosluğu'na faks ile ulaştığında,

nakil işlemlerini takip edecek şahsı Suudi Arabistan makamları nezdinde yetkilendiren ve cenazenin Türkiye'ye gönderilmesinde sakınca bulunmadığını gösteren iki ayrı belge düzenlenir.

Vekaletnamesinin Arapça'ya tercümesi yapıldıktan sonra, Konsolosluk Şubesi veya Başkonsolosluk tarafından tasdik edilir ve Riyad'daki Dışişleri Bakanlığı'ndan veya bu Bakanlığın Mekke Bölgesi Müdürlüğü'nden onaylatılır.

Önemli bir hatırlatma: Vefat eden kişi ile ilgili bir alacak-verecek, tazminat vb. durum söz konusu ise veya vefat eden kişiye ait yüklü miktarda para ve/veya değerli eşyanın da naklinin yapılacağı durumlarda, Konsolosluk Şubesi/Başkonsolosluk tarafından yapılan vekaletname tasdikleri Suudi makamlarınca kabul edilmeyebilir.

Bu durumda, Türkiye'de düzenlenen vekaletnamenin yeminli bir tercüman tarafından yapılacak ve Noter tarafından tasdik edilecek Arapça'ya tercümesinin Dışişleri Bakanlığımızdan ve sonra da Suudi Arabistan'ın Ankara Büyükelçiliği Konsolosluk Şubesi veya İstanbul Başkonsolosluğu'ndan onaylatılması gerekmektedir.)

b. Tıbbî Rapor

Vefatın meydana geldiği veya cenazenin nakledildiği hastaneden temin edilir.

c. Ölüm Belgesi

Müteveffanın bulunduğu hastaneden "Vefat Tebligat Formu" alınır. Bu form ile başvurulan Nüfus Dairesi, ölüm belgesini düzenler. (Bu belgenin Konsolosluk Şubesi veya Başkonsoloslukta yapılacak son işlemler için ibraz edilmesi gereklidir).

d. Polis Raporu

Ölümün meydana geldiği mahallin polis karakolundan, cenazenin Türkiye'ye gönderilmesinde sakınca olmadığı yönünde yazı alınır.

e. Adlî Rapor

Adli rapor, sadece ölüm olayında cinayet şüphesi olması halinde gereklidir.

f. Emirlik Müsaadesi

Cenazenin Türkiye'ye gitmesi için vefat eden kişinin bağlı bulunduğu Emirlik'ten alınır. (Cenazenin nakledileceği uçuşun bilgilerini içeren yazı, ilgili havayolunun kargo servisinden alınarak Emirlik'e başvuru sırasında ibraz edilir).

g. Defin İzni

Gömülme iznidir. Hastane morgundan verilir.

h. Tahnit Belgesi

Cesedin sevkinden önce gerekli ilaçlamanın yapıldığını gösteren belgedir. Hastane mor-

gundan verilir ve tabut ilgili hastane tarafında mühürlenir.

i. Konsolosluk Şubesi/Başkonsolosluğa Son Aşamada İbraz Edilmesi Zorunlu Olan Belgeler

- Ölüm Belgesi,

- Vefat eden kişiye ait nüfus cüzdanının ön ve arka sayfalarının fotokopisi,

- Pasaport Dairesi'nden (Cevazat) vefat eden kişi için alınan çıkış (final/exit) vizesini taşıyan pasaport.

- Yukarıda belirtilen belgelerden Arapça olanların, yetkili bir tercüman tarafından Türkçe'ye tercüme edilerek, altışar nüsha halinde Konsolosluk Şubesi/Başkonsolosluk tarafından tasdik edilmesi

(Tercümanlara ait irtibat bilgileri Konsolosluk Şubesi/Başkonsolosluktan temin edilebilir).

Ayrıca ilgili makamlarımıza iletilmek üzere ölüm tutanağı düzenlenir.

- Tasdik olunan tüm belgelerin, cenaze nakli işlemi için ilgili havayolunun kargo bölümüne ibraz edilmesi

- Yukarıda sıralanan tüm işlemlerin tamamlanarak cenazenin Türkiye'ye naklinin tamamlanma süresi

Ölümün meydana geldiği tarihten itibaren 20 gün içinde, cenazenin nakli ya da Suudi Arabistan'da defni konusunda Suudi makamlarına Konsolosluk Şubesi/Başkonsolosluk tarafından bildirimde bulunulmadığı takdirde, cenazenin orada defnedilmesi yönünde Suudi Arabistan makamlarınca karar alınabilir.

k. Gerekli Telefonlar

T.C. Riyad Büyükelçiliği:

Tel: 00966-1-482 01 01

Faks: 00966-1-488 78 23

T.C. Cidde Başkonsolosluğu: Tel: 00966-2-660 16 07 / 665 48 73 Faks: 00966-2-665 22 80

THY Riyad: 00966-1- 463 16 00 / 464 26 67 - THY Cidde: 00966-2- 660 01 27.

IV. BÖLÜM

ŞEHİTLİK

1- Şehit Kavramının Tanımı

Askerlik görevinde, disiplinsizlik ve ihmali görülenlerin dışında vefat edenlerin hepsi şehit olarak değerlendirilir. Şehitlik statüsü verilen ölüm şekilleri şunlardır:

-Harpte fiilen ateş altında ölenler veya tedavisi sırasında bu yaranın sebep ve tesiri ile ölenler veya geride bulunup da düşman silahlarının tesiriyle ölenler ya da yaralanıp tedavi sırasında bu yaranın sebep ve tesiriyle ölenler,

-İç güvenlik görevlerinde (disiplinsizlik ve ihmali görülenler hariç) veya terör ve anarşi ile mücadelede ölenler ya da yaralanıp tedavi sırasında bu yaranın sebep ve tesiriyle ölenler,

-Eğitim, atış, tatbikat, manevra gibi görevleri yapan asker kişilerden; görev yaptıkları sırada veya yetkili makamlarca görevlendirilmeleri nedeniyle, sabit görev yerlerinden ayrıldıktan sonra, vuku bulan bir olayda ölenler veya yaralanıp da sonradan bu yaranın sebep ve tesiriyle ölenler,

-Kaçakçılığın men ve takibinde fiilen çatışma sırasında ölenler ya da yaralanıp tedavi sırasında bu yaranın sebep ve tesiriyle ölenler,

-Hudut emniyet hizmetlerinde iken silahlı çatışma sırasında veya hudut emniyet hizmetlerinin ifasına yönelik diğer faaliyetler sırasında kaza ve olaylarda ölenler ya da yaralanıp tedavi sırasında bu yaranın sebep ve tesiriyle ölenler (disiplinsizlik ve ihmali görülenler hariç),

-TSK mensubu veya TSK'dan ayrılanlardan (emekli, istifa vb.) daha önce TSK mensubu olmaları gerekçesiyle terör eylemlerine muhatap olarak ölenler,

-Herhangi bir askeri tesis, kışla ve binanın vs. yangın, sel, deprem, heyelan, çığ gibi doğal afetlere maruz kalması nedeniyle ölenler,

-Hangi meslek sınıfından olursa olsun, vazifeli olarak askeri uçak ve askeri maksatla kullanılan uçak, helikopter, gemi ve denizaltının herhangi bir sebep ve etkiyle düşmesi, batma-

sı, infilak etmesi sonucu bu vasıtalarda bulunanlardan ölenler (disiplinsizlik ve ihmali görülenler hariç),

-Yurtdışında sürekli görev veya her türlü geçici görev nedeniyle bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri personelinden, bu görevlerinden dolayı (görevleri sona ermiş olsa bile) maruz kaldıkları tedhiş veya uğradıkları suikast sonucu ölenler, T.C. Anayasası'nın 92. Maddesi veya Türkiye'nin taraf olduğu antlaşmalar uyarınca ya da 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nun ek-10. maddesi gereğince görevlendirilenler ve yabancı ülkelerde veya uluslararası sahalarda yapılan görev, eğitim, tatbikat, manevra veya hareket sırasında bu faaliyetlerin sebep ve tesiriyle ölenler (ölüm olayı doğrudan kendi kusuru sonucu meydana gelenler hariç), şehit olarak tanımlanır ve şehitliğe gömülür. Ölen personelin şehitliğe defnedilip defnedilmemesi ilgili komutanlık/kurumlar tarafından belirlenir.

2- Şehit Cenaze Törenleri

Ülke savunması, vatanın bölünmez bütünlüğü ve milletin huzuru için ölümü göze alarak çarpışan ve canını feda eden aziz şehitlerimizin, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin birlik ve bütünlüğünü, çelikleşmiş iradesini, kararlılığını ve şehitlere saygısını gösterecek törenlerle

uğurlanmaları esas alınır. Bu maksatla normal cenaze törenlerine ilave olarak aşağıdaki belirtilen esaslar uygulanır:

Şehit general ve amirallere uygulanacak esaslar, normal cenaze törenleri için belirtilenlere benzer şekilde icra edilir.

Şehit subay, astsubay, sivil memur, uzman erbaş, uzman jandarma ile erbaş ve erlerin cenaze törenleri için iki takımlı bir bölük, bando ve top arabasından müteşekkil bir tören birliği görevlendirilir.

Top arabası temin edilemediği hallerde cenaze aracı görevlendirilir.

Şehitler, şehit düştükleri bölgeden defnedilecekleri bölgeye törenle uğurlanır. Uğurlama törenine bir tören mangası, Garnizon Komutanı veya temsilcisi ile uygun görülecek personel katılır. Nakil mümkün olduğu takdirde uçakla yapılır.

Karayolundan geçişlerde polis ve jandarma tarafından yol emniyeti ve eskort hizmetinin sağlanması koordine edilir.

Şehit cenaze töreni, defnedilecek mahallin köy gibi küçük bir yer olması ve bu nedenle geniş bir katılım sağlanamaması ihtimali karşısında, şayet ailesi de muvafakat ederse en yakın daha büyük meskun yerde yapılır.

Birden fazla ve birbirine yakın bölgeden şehit olan personelin merkezi bir garnizonda cenaze törenini icrası halinde, şehidin köylerinden katılmak isteyenlere gidiş-dönüşleri için iki aracı geçmemek üzere araç kiralanabilir.

Şehit, merkezi bir yerde yapılan töreni müteakip defnedileceği yere uygun bir araçla sevk edilir. Ayrı ayrı yerlere defnedilecek bir cenaze için defin yerinde ayrı bir manga görevlendirilir.

Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerine mensup birliklerin bulunmadığı ve tören birliğinin sevkinin mümkün olmadığı küçük yerleşim birimlerinde yapılacak defin törenlerine, jandarma birliklerinden bir manga görevlendirilir ve saygı atışı bu manga tarafından yapılır.

Şehitlerin tabutu üzerine sarılan bayrak, yıldızı üste gelecek şekilde katlanır, ailesinin talebi halinde eşi, en büyük erkek evladından başlayarak çocukları, baba veya annesi sırasına göre kanuni mirasçılarına kırmızı kadife kaplı kutu içine konularak verilir.

Başkentte icra edilecek olan şehit cenaze törenlerinin şehitlik veya mezarlıkta icra edilecek olan defin safhasına, Merkez Komutanı, cenaze için görevlendirilen kıt'a ve personel ile şehidin bağlı bulunduğu Kuvvet Komutanlığı veya Jandarma Genel Komutanlığı'ndan yeterli sayıda personelin katılımı sağlanır.

3- Şehitlikler

Askerlik görevini ifa ederken vefat eden ve şehitlik makamına ulaşan birçok şehidimiz vardır. Bu şehitlerin bir kısmı, vatan savunması için canını seve seve feda eden kimselerdir. Onların sayesinde içinde yaşadığımız ülkemizde huzur ve barış içerisinde yaşama imkânı bulmaktayız. Bir kısmı da, farklı ülkelerde meydana gelen savaşlara gönderilen ve dünya barışına katkı sağlamak için canını feda eden şehitlerimizdir. Gerek vatan savunması için şehit olanlar, gerekse dünya barışına katkı için ülke dışında canını feda eden şehitlerimiz için şehitlikler tesis edilmiştir.

Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerde büyük bir övgüyle övülen ve üstün bir makama kavuştukları belirtilen şehitlerimizin medfun bulunduğu şehitliklerin ziyaret edilmesi, hem bir vatandaşlık görevi hem de büyük bir vefa örneği olacaktır. Bu açıdan fırsat buldukça şehitliklerin ziyaret edilmesi, özellikle genç nesillere bu alışkanlığın kazandırılması konusunda gayret edilmesi gerekir.

V. BÖLÜM

HUKUKİ İŞLEMLER

1- OTOPSİ

a. Tanımı

Otopsi, ölen kişinin ölüm nedenini saptamak amacıyla cesedinin tüm boşluklarının açılıp, bütün sistem ve organlarının eldeki yöntemlerle incelenmesi işlemidir.

b. Otopsi Nerede, Niçin ve Nasıl Yapılır?

Otopsi, tıbbî ve adlî olmak üzere iki çeşittir. Tıbbî otopsi, hastalık ve ölüm nedenlerinin tespiti amacıyla ölünün yakınlarının talebi üzerine hekimler tarafından yapılan otopsidir. Adlî otopsi ise adlî vaka hallerinde Cumhuriyet savcısının talebi üzerine yapılan otopsidir.

Otopsinin temel amacı, cesedin niçin ve na-

sıl öldüğüne ya da nasıl öldürüldüğüne ilişkin sorulara karşılık bulmaktır. Trafik kazası, yaralanma, zehirlenme, adam öldürme, intihar gibi bilinen adlî vakalarda ya da şüpheli ölüm olaylarında olayı aydınlatmak amacıyla mutlaka adlî otopsi yapılması gerekir.

Bu gibi hâllerde otopsi isteği ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

Adlî otopsi için Cumhuriyet savcısı dışında herhangi bir makamın ya da cenaze yakınlarının iznine gerek yoktur.

Bir ölümün doğal nedenlerden meydana gelmediği şüphesini doğuracak bir durumun varlığı veya ölünün kimliğinin belirlenememesi halinde kolluk görevlisi, köy muhtarı ya da sağlık veya cenaze işleriyle görevli kişiler, durumu derhal Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmekle yükümlüdür.

Bu halde ölünün gömülmesi ancak Cumhuriyet savcısı tarafından verilecek yazılı izne bağlıdır.

İzinsiz olarak cenaze nakledenler ile defnedenlerin cezalandırılacağı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 299 ve 301. maddelerinde açıkça belirtilmiştir.

Adli vakalara dair otopsiler CMK'nun 87. maddesine göre, Cumhuriyet savcısının huzurunda biri adlî tıp, diğeri patoloji uzmanı veya

diğer dallardan birisinin mensubu veya biri pratisyen iki hekim tarafından yapılır. Zorunluluk bulunduğunda otopsi işlemi bir hekim tarafından da yapılabilir. Bu durum otopsi raporunda açıkça belirtilir.

Otopsi, cesedin durumu imkan verdiği takdirde, mutlaka baş, göğüs ve karnın açılmasını gerektirir. Otopsi bittikten sonra açılan boşluklar usulüne uygun dikilerek kapatılır. Bu dikişler normal bir cerrahî dikişe göre daha kaba görünseler de hastanın yüzünün ve vücudunun genel görünüşünde otopsi nedeniyle belirgin bir bozulma olması söz konusu değildir. Otopsi, ölene zarar vermez.

Cesetlerin adlî ölü muayenesi, olay yerinde bulunduğu ortamlarda veya hastanelerde otopsi salonlarında yapılabilir.

Otopsi işleminden sonra otopsi tutanağının bir sureti ile birlikte varsa cesede ait kimlik belgesi, nüfustan düşüm işleminin yapılması amacıyla Nüfus Müdürlüğüne gönderilir.

Yurt dışından Türkiye'ye getirilecek cenazeler için Konsolosluklarda düzenlenecek Cenaze Nakil Belgelerinde ölüm nedeni ile adlî vaka sonucu ölümlerde otopsi yapılıp yapılmadığı belirtilir. Yurt dışındaki adli vaka sonucu ölümlerde, yerel makamlar tarafından gerek görülmemiş olsa dahi Türkiye'ye girişte Cumhuriyet Savcısı tarafından otopsi yapılması talep edilebilir.

c. Otopsi İçin Mezar Açılması (Feth-i Kabir)

Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 227. maddesine göre, adlî otopsi için cesedin mezardan çıkartılması hali hariç olmak üzere, cesetlerin tamamıyla tahallül ve tefessühünden önce mezar açılarak ölünün çıkarılması için öncelikle belediyeden izin alınmalıdır.

Üzerinde otopsi işlemi yapılmadan ya da eksik yapılarak gömülen bir ceset, ölüm nedenini saptamak amacıyla otopsi yapılması için mezardan çıkarılabilir.

Bu husustaki karar, soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından verilir.

Mezardan çıkarma kararı, araştırmanın amacını tehlikeye düşürmeyecekse ve ulaşılması da zor değilse, ölünün bir yakınına derhal bildirilir. Otopsi yapılırken, cesedin görüntüleri kayda alınır.

d. Defin Ruhsatı

Adli vakalarda, defin ruhsatı otopsi işleminden sonra Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenerek ölü yakınlarına ya da kimlik tanığına verilir. Cenazeyi taşıma ve gömme işlemleri bu belgeye göre yapılır.

2- NÜFUS İŞLEMLERİ

a. Ölüm Olayının Nüfus Müdürlüğüne Bildirim Süresi ve Yükümlü Olanlar

Ölüm olayının Nüfus Müdürlüğü'ne bildirim süresi ile bu konuda kimlerin veya hangi makamların yükümlü olduğu 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 31. maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre;

a) Şehir ve kasabalarda 24/4/1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu gereğince defin ruhsatı vermeye yetkili olanlar,

b) Köylerde, varsa resmi tabip veya sağlık kuruluşu yetkilileri, yoksa köy muhtarları,

c) Hastane ve bakım evi gibi sağlık kurumlarında kurum amirlikleri,

ç) Askerî birliklerde tabipler veya iç hizmet mevzuatına göre kıta komutanlıklarınca görevlendirilmiş olanlar ve askerlik şubeleri,

d) Doğal afetlerde mülki idare amirlerince görevlendirilecek memurlar,

e) Adlî olaylarda ve kazalarda ilgili Cumhuriyet savcılıkları, olayın meydana geldiği tarihten itibaren, dış temsilcilikler ise olaydan haberdar oldukları tarihten itibaren on gün içerisinde Nüfus Genel Müdürlüğü'ne ya da Nüfus Müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdürler.

Kanuni süre geçtikten sonra Nüfus Müdürlüklerine gelen ölümlere ait tutanaklar resmi

sağlık kurumları kayıtlarına veya diğer resmi belgelere dayanılarak düzenlenmiş ise Nüfus Müdürlüklerince kabul edilip işleme alınır.

Yurt içinde meydana gelen ölümlerde, ölüm nerede meydana gelmişse o yerin Nüfus Müdürlüğüne, ölüm yerinin tespit edilememesi hâlinde ceset nerede bulunmuşsa o yerin, ölüm bir taşıt içinde olmuşsa bu taşıttan çıkarıldığı yerin Nüfus Müdürlüğüne bildirilir. Ölenin kaydı yoksa yapılacak soruşturma sonunda Türk vatandaşlığı ve ailesi tespit edildiği takdirde doğum tutanağı düzenlenerek aile kütüğüne önce doğum, sonra ölüm olayı işlenir.

b. Ölüm Olayının Nüfus Müdürlüğüne Süresinde Bildirilmemesinin Yaptırımı

Nüfus olaylarını bildirmekle görevli olup, bu görevlerini Nüfus Kanunu'nda belirtilen süreler içinde yerine getirmeyen kamu görevlilerine idari para cezası verileceği aynı kanunun 68. maddesinde açıkça düzenlenmiştir.

3- VERASET İLAMI

Veraset belgesi, miras bırakanın mirasçıları ile bunların miras paylarını gösteren mahkemece verilmiş, aksi sabit oluncaya kadar geçerli hukuki bir belgedir. Veraset ilamı çıkarmak için gerekli belgeler şunlardır:

1. Sulh Hukuk Mahkemesine yazılacak talep dilekçesi,

2. Miras bırakan ile murisleri gösteren aile nüfus kaydı,

Yukarıda sayılan belgelerle birlikte talep dilekçesi mahkemeye sunulur. Bu işlem bir avukat kanalı ile yapılabileceği gibi mirasçılardan biri vasıtası ile de yapılabilir. Mahkeme duruşma günü verir. Mahkeme gerek görürse duruşma günü tanık da dinlenebilir. Davacının ölenin mirasçısı olduğu konusunda bir sorun çıkmaz ise veraset ilamı kararı verilir. Veraset ilamı aldıktan sonra ölen kişiden kalan gayrimenkul varsa bunlarla ilgili bağlı bulunduğu belediyeye emlak beyanı verilir. Ayrıca maliyede veraset intikal vergisiyle ilgili işlemler yapılır.

Veraset ilamı alınması her zaman mümkün olup belli bir süreye tabi değildir. Varisler veya varislerden birisi, dilediği yerdeki Sulh Hukuk Mahkemesi'ne müracaat ederek, veraset ilamı talebinde bulunabilir.

EKLER:

Ek-1: Taziyede Yapılacak Örnek Konuşma Metni
Ek-2: Veraset İlamı Talep Dilekçe Örneği
Ek-3: Ölüm Raporu
Ek-4: Ücretsiz Defin Talebi Dilekçesi
Ek-5: Cenaze Bilgi Formu
Ek-6: Şehir Mezarlığı Defin Ücret İrsaliyesi
Ek-7: Sağlık Müdürlüğü Cenaze Kayıt Belgesi
EK-8: Defin Ruhsatı
Ek-9: İçişleri Bakanlığı Mernis Ölüm Formu
Ek-10: Savcılık Ölüm Nedeni Tespit Talep Dilekçesi Örneği
Ek-11: Cenaze Nakil ve Tabut Mühürleme İzin Dilekçesi Örneği
Ek-12: Cenaze Nakil izin Dilekçesi Örneği

TAZİYEDE YAPILACAK ÖRNEK KONUŞMA

"Ölüm güzel şey budur perde arkasından haber,
Hiç güzel olmasaydı ölür müydü Peygamber"

Necip Fazıl KISAKÜREK

Kıymetli hanımefendiler-beyefendiler,

Kardeşimiz, "Her nefis ölümü tadıcıdır…" ve "Biz Allah'tan geldik ve O'na döneceğiz …" ayetleriyle ifade edilen ilahi ferman gereği aramızdan ayrılmıştır. Her canlı varlık gibi insan da bir gün ölmek üzere doğar. İnsan Yüce Mevla'nın kendisine takdir ettiği hayat süresince yaşar ve zamanı geldiğinde dünya hayatına veda eder. Kişinin sahip olduğu malı, mülkü, makamı ve itibarı, ölümüne mani olamaz. Hayatın sahibi olan Allah (c.c.), dilediği zaman o hayatı geri alır. Nitekim "Senden önce hiçbir beşere ölümsüzlüğü vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ölümsüz mü kalacaklar?" *(Enbiya, 34)* ayetinde, ölümün insanlığın değişmez kaderi olduğu açıkça vurgulanmaktadır.

Değerli kardeşlerim,

Ölüm bir yok oluş değildir. Ölüm, asıl ebedi ahiret hayatının başlangıcıdır. Ölüme her an hazır olmalıyız. Allah (c.c.)'a karşı kulluk vazifemizi en iyi şekilde yapmalıyız. Dünya hayatı bir imtihandır. Bu imtihanda başarılı olanların mükâfatı cennettir. Kişinin cenneti elde etmesi için Allah'ın emirlerine sımsıkı sarılması ve yasaklarından da kaçınması gerekir. Çünkü Allah insanları sadece kendisine kulluk etmeleri için yaratmıştır. *(Zariyat, 56)*

Kıymetli Müslümanlar!

Sevdiklerimizin ölümü, bizler için büyük bir acı ve ıstırap vesilesidir. Ancak sıkıntılara katlanmak, Yüce Mevla'ya tevekkül ederek O'ndan gelen acı ve tatlı her şeyi büyük bir sabırla karşılamak zorundayız. Nitekim Peygamber Efendimiz (s.a.s.), ölüm acılarının en büyüğünü yaşamıştır. Dünyayı şereflendirdiğinde babası, sonra biricik annesi, daha sonra dedesi ve amcası ebediyete göç etmişler. Kendisine en çok ihtiyacı olduğu bir anda da sevgili eşi Hz. Hatice validemizi kaybetmiştir. Kâinatın Efendisi (s.a.s.) bütün bu acıları büyük bir sabırla karşılamış ve biz ümmetine her konuda olduğu gibi bu konuda da en güzel örnek olmuştur.

Değerli kardeşlerim,

Kardeşimizin vefatı, dünyanın geçici olduğunu bize yeniden hatırlatmaktadır. Peygamberimiz (s.a.s.), "Ben dünyada bir yolcuyum. Yola devam ederken dünyada bir ağacın gölgesinde bir süre dinlendim ve sonra yoluma devam ettim" ifadeleriyle dünya hayatının geçici olduğuna işaret ederek asıl hayatın ahiret hayatı olduğunu ilan etmektedir.

Her birimiz bu dünyadaki misafirliğimizin bir gün mutlaka sona ereceğinin daima şuurunda olmalıyız. Gelip geçici heveslerle vaktimizi harcamadan baki olan alem için hazırlığımızı yapmalı ve bizden önce oraya giden dostlarımızı, sevdiklerimizi daima hayırla yad etmeliyiz. Vefat eden yakınlarınızı fatihasız ve duasız bırakmamalıyız. Hepinizin başı sağ olsun. Cenab-ı Hakk bütün ölmüşlerimizin taksiratını afetsin. Makamlarını cennet eylesin.

Not: Cenaze evinin durumuna göre konuşmanın süresi iyi ayarlanmalı, mümkünse kısa tutulmalıdır.

Veraset İlamı Talep Dilekçe Örneği:

……… SULH HUKUK MAHKEMESİNE

Davacı: (Veraset ilamı almak için müracaat edenin adı, soyadı ve adres bilgileri yazılır.)

Davalı: Hasımsız

Dava Konusu: Veraset ilamı istemi.

Dava Tarihi: …./…../20….. (Dilekçe tarihi yazılacak)

Açıklamalar:

Miras bırakan…………………. nın mirasçısı bulunmaktayım. Miras bırakan …/…./ 20….. tarihinde vefat etmiştir. Geride mirasçı olarak ekte sunulan nüfus aile kayıt tablosundaki kişiler kalmıştır.

Hukukî Nedenler: MK, HUMK vs. deliller.

Deliller: Nüfus aile kayıt tablosu, tanık vs. deliller.

Sonuç ve İstem: Tarafımıza miras bırakanın mirasçılarını gösterir Veraset İlamı verilmesini saygılarımla arz ve talep ederim.

Davacı

Adı ve Soyadı
İmza

ÖLÜM RAPORU

Ölenin :
Adı . . . .
Soyadı . . . .
Baba Adı . . . .
Ana Adı . . . .
Doğum Tarihi . . . .
Doğum Yeri . . . .
Ölüm Tarihi . . . .
Ölüm Saati . . . .
Muhtemel Ölüm Nedeni . . . .
Ölüm Adresi . . . .

NOT : Darp ve Cebir izine rastlanmamıştır.

Ölümü Tesbit Eden Tabip

T.C.
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Mezarlıklar Şube Müdürlüğü

Ü.No
H.No
Lef .
Özü : ....

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA

.......................tarihinde.............hanesine ....hastalığından ölen ....ilçesine... ....köy................................/ mahalle'den… … … … … … …doğumlu … … … … … … … … … . kızı/oğlu ....'nın fakir olduğu hastanenin ilişik yazısından anlaşıldığından Şehir Mezarlığında parasız olarak gömülmesi dileğiyle sunulur.

Sağlık İşleri Müdürü

Onay

.../.../2008
Belediye Başkanı

.... BELEDİYESİ
SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ
CENAZE BİLGİ FORMU

CENAZE İŞLEM NO . . . .
CENAZENİN BİLDİRİLDİĞİ TARİH . . . .
CENAZE BİLDİRİMİNİ ALAN GÖREVLİNİN ADI:. . . . . . .
CENAZE BİLDİRİMİ YAPANIN ADI: . . . .
CENAZE BİLDİRİMİ YAPANIN TELEFONU:.
ÖLENİN ADI . . . .
CENAZENİN BULUNDUĞU YERİN ADRESİ: . . . .
CENAZENİN BULUNDUĞU YERİN TELEFONU: . . . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSU TALEBİ VAR MI: . . . .
CENAZE EVİNE VARIŞ SAATİ: . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSUNU TESLİM ALANIN
ADI:. . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSUNU TESLİM ALANIN
TLF:. . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSUNU TESLİM ALANIN
İMZASI : . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSUNU TESLİM EDENİN
ADI:. . . . .
CENAZE İHTİYAÇ KUTUSUNU TESLİM EDENİN
İMZASI : . . . .

Yukarıda belirtilen bilgilerin doğru olduğunu kabul ve beyan ediyorum.

BEYAN SAHİBİ CENAZE YAKININ ADI: . . . .
BEYAN SAHİBİ CENAZE YAKININ TELEFONU: . . . . . .
BEYAN SAHİBİ CENAZE YAKININ İMZASI: . . . .

.... BELEDİYESİ

(ŞEHİR) Mezarlığına gömülecek ölüler için alınacak paraya ait irsaliyedir.

Hizmetin Nev'i . . . .
Yedi Yaşına kadar . . . .
Lira
Yedi Yaşından yukarı . . . .
Lira
(1) Mezarlıkta gasil (yıkama) ücreti . . . .
(2) Mezarlıkta kefen ücreti (kaput bezi) . . . .
(3) Mezarlıkta kefen ücreti (patiska) . . . .
(4) Mezar tahtası ücreti . . . .
(5) Tabut ücreti . . . .
(6) Yalnız mezar açma ve kapama ücreti . . . .
(7) Lahitsiz tek mezar ücreti . . . .
(8) Beton lahitli tek mezar ücreti . . . .
(9) Aile makberi ücreti (ahitsiz) . . . .
(11) Ev Mâbede, oradan mezarlığa otomobille getirilmesi ücreti . . . .
(12) Evden mezarı mâbede, tekrar mezarı otomobille getirilmesi ücreti . . . .
(13) Tesis karşılığı ücreti (amortisman) . . . .
TOPLAM . . . .

HESAP İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda müfredatı işaret olunan .... Liranın .... den alınarak irad kaydedilmesini ve irsaliyenin iadesi rica olunur.

…/…./200
Mezarlık Md.

MEZARLIK MÜDÜRLÜĞÜNE

Lira alınmış ve mukabilinde .... numaralı makbuz verilmiştir. . . . .

…/…/20…

Ölüm Beyannamesinin..Tarih............No:
Cenazenin ismi soyadı:…
Kabir alanın ismi soyadı adresi

.............BELEDİYESİ............ : **SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ............:** **CENAZE MEMURLUĞU...........:**	**.../.../20** **Cilt No:......** **Sıra No:.....**
(1) Baba Adı, Adı Soyadı (2) Anasının Adı (3) Do□um Tarihi (veya ya□ı ve do□um y.) (4) Evlimi, Evli ise kimin karısı veya kocası (5) Milliyet, Tabiiyeti ve Dini (6) Ölüm Tarihi (7) Öldü□ü Yer (8) Ölünün vefat etti□i veya oturdu□u mahalle ve mahallenin mensup oldu□u muhtarlık	
(9) Nüfus kütü□ünde İli >> >> İlçesi >> >> Buca□ı ve Mahallesi >> >> Hane No	
(10) Ölüm Sebebi (11) Gömme İzin kaydının tarih ve numarası ve izin verenin adresi	
(12) A- Yıkama B- Teçhiz, tekfin C- Açıp Kapama D- Mezar Tahtası E- Tabut Ücretli Ücretsiz fakir Hastane veya ailesi tarafından	(A)............................ (B)............................ (C)............................ (D)............................ (E)............................ ....
(13 İrsaliye tarih ve nosu:	
(14) Nakil A- Bulundu□u yerdeki mezarlı□a B- >> >> mabet mezarlı□a C- >> >> gasilhaneye Mabet ve mezarlı□a dönü□	(A)............................ (B)............................ (C)............................ ....
(15) Lahidli, Lahidsiz, umumi mezarlarla aile makberlerinden hangisine gömülmesi arzu oldundu□u	
(16) Otobüs	
(17) Çelenk	

Cenaze Kayıt Memuru

Cenaze Sahibinin adresi,
imza ve telefonu

ÖLÜM BELGESİ

I. Nüsha /Defin Ruhsatnamesi **2006/0000000001**

İl .... **Köy veya kasaba** ....
İlçe .... **Kurum adı** ....

A **ÖLEN KİŞİNİN BİLGİLERİ**

T.C. Kimlik numarası ☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐☐

Uyruk .... ☐☐

Adı ve soyadı ....

Baba adı ....

Cinsiyet ☐ Erkek ☐ Kadın

Doğum tarihi Gün ☐☐ Ay ☐☐ Yıl ☐☐☐☐

Öğrenim durumu .... ☐☐

Meslek .... ☐☐☐☐

Daimi ikametgah
- İl .... ☐☐
- İlçe .... ☐☐
- Belde ya da köy .... ☐☐
- Ulke .... ☐☐

Ölümün şekli **C**

☐ Dış nedenlere bağlı şüpheli, doğal olmayan ölüm
☐ Doğal ölüm

D

Ölüm yaralanma sonucumu gerçekleşdi? ☐ Evet ☐ Hayır

İş yerinde yaralanma ☐ Evet ☐ Hayır

Tarihi: Gün ☐☐ Ay ☐☐ Yıl ☐☐☐☐

Yaralanmanın yeri:
☐ Evde ☐ Spor alanı
☐ Yatılı kuruluş ☐ Cadde ve otoyol
☐ Kırsal alan (Çiftlik) ☐ Ticaret ve hizmet alanı
☐ Sanayi ve inş. yeri ☐ Okul, diğer kur. ve idari yer
☐ Diğer ....

B

Ölüm tarihi Ölüm Saati ☐☐ Gün ☐☐ Ay ☐☐ Yıl ☐☐☐☐

Ölüm yeri ☐ Ev ☐ Hastane ☐ İş
☐ Ambulans ☐ Diğer taşıt ☐ Diğer

E

Otopsi yapıldı mı? ☐ Evet ☐ Hayır

Aşağıda belirtilen ölüm nedeni, otopsi bulgularını göz bulunduruyor mu?
☐ Evet ☐ Hayır

Daha sonra daha fazla bilgi elde edilebilir mi?
☐ Evet ☐ Hayır

F

Kadın ise, ☐ Ölüm hamileliği esnasında gerçekleşti ☐ Doğum esnasında gerçekleşti ☐ Ölüm doğumdan sonraki 42 gün içerisinde gerçekleşti
☐ Ölüm doğumdan sonraki 43 gün ile 365 gün içerisinde gerçekleşti ☐ Anne ölümü değil

G

Bu bölüm **sadece doktor** tarafından doldurulacaktır.

Ölüm Nedeni

Hastalığın başlangıcından ölüme kadar geçen yaklaşık süre

Bölüm I

Doğrudan ölüme sebep olan hastalık ya da **Önceki nedenler**

Eğer yukarıda verilen nedene yol açan ölüm ile sonuçlanan durumlar varsa, altta yatan durum en son belirtilecek

a) ....
Bağlı olarak
b) ....
Bağlı olarak
c) ....
Bağlı olarak
d) ....

Bölüm II

Ölümün gerçekleşmesine katkıda bulunan fakat ölüme neden olan hastalık veya durumla ilgili olmayan diğer önemli durumlar ....
....

**Bu bölüme kalp arresti ve solunum yetmezliği gibi ölüm şekilleri değil, ölüme sebebiyet veren hastalık, yaralanma ve komplikasyon türü yazılacaktır.*

Yukarıda adı soyadı ve hüviyeti yazılı ölünün gömülmesine izin verilmiştir. Yukarıda vermiş olduğumuz bilgilerin tam ve doğru olduğunu onaylarız.

BİLGİYİ VEREN
Adı ve Soyadı :
Telefon :
Yakınlık derecesi:
İmza :

FORMU DOLDURAN HEKİM
Adı ve Soyadı :
Ünvanı:
Tarih:
İmza:
Kaşe:

Açıklamalar için arka sayfaya bakınız.

EK - 8 İLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Formun doğru bir şekilde doldurulmasına ilişkin açıklamalar

Okunaklı bir şekilde, büyük harf ve kalıcı siyah mürekkep kullanılarak veya daktilo ile doldurulmuş olmalıdır;

Tıbbî terimlerin kısaltmalarını içermemelidir;

Bölüm I'in (a) satırına ölüm şeklini içermeyen bir giriş yapılmalıdır;

Bölüm I'de durumlar, nedensel sıralamanın yükselen düzenine göre numaralandırılmalıdır;

Bölüm I'de her zaman ölüme yol açan temel sıralamayı göstermelidir;

Hiçbir zaman bölüm II'de esas neden gösterilmemelidir;

Süre ile ilgili girişler doldurulmalıdır;

2.4.1.1 Bölüm I (a) Satır

– Doğrudan ölüme sebep olan hastalık ya da durum

Satır I (a)'ya en yakın ölüm nedenini kaydedin, örneğin doğrudan ölümden önce gerçekleşen veya komplikasyon.

Satır I (a)'da her zaman bir kayıt olmalıdır:

Bu durum, yalnızca en yakın ölüm nedeninden önce meydana gelen herhangi bir hastalık veya yaralanmadan kaynaklanmıyorsa ya da bunların bir sonucu olarak ortaya çıkmadıysa, belgenin I'inci bölümünde rapor edilmiş tek durum olabilir (örneğin "viral miyokardit" söz konusuysa).

T.C.
.... BELEDİYE BAŞKANLIĞI
SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

...../..../2008

CUMHURİYET SAVCILIĞINA
....

..../..../......doğumlu,........................oğlu/kızı......................................'nın ..../.......... adresinde yapılan ölü muayenesinde, kesin ölüm nedeni tespit edilemediğinden, kesin ölüm nedeninin tespiti için gereğini arz ve rica ederim.

Saygılarımla

Dr. ....

T.C.

……………… BELEDİYE BAŞKANLIĞI

SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

SAYI: 16-01/

KONU: Cenaze Nakil Hk.

İlçemizde…………………………………ne-ticesi, vefat eden…………………’nin tabutu usulüne uygun şekilde mühürlenerek nakline müsade edilmiştir.

Gereğini arz ve rica ederim.

SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRÜ

EK-XI

EK-IX

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü	MERNİS ÖLÜM FORMU	VGF No	70
		Özel Kütük Sıra No	
		Tescil Yılı	

1	T.C. Kimlik No		2	Cinsiyeti		3	Kodu
4	İlçe Adı		5	Köy/Mah. Adı			
6	Cilt No		7	Aile S.N.		8	B.S.N.
9	Adı		10	Soyadı			
11	Baba Adı		12	Anne Adı			
13	Doğum Yeri		14	Medeni Hali		15	Kodu
16	Doğum Tarihi (Rakam)		17	Dini			
18	Ölüm Yeri		19	Ölüm Yeri Türü		20	Kodu
21	Ölüm Tarihi (Rakam)				22	Saati	
23	Ölüm Tarihi (Yazı ile)						
24	Ölüm Nedeni	25 Kodu	26	Sağlık Kur. Geliş Ned.		27	Kodu
28	Hastalık	29 Kodu	30	Ölüm Nd. Ts. Ed. Krm.		31	Kodu

İKAMETGAH BİLGİLERİ

32	İlçe Adı		33	İlçe Kodu			
34	Köy/Mah. Adı		35	Bulvar/Cadde/Sokak			
36	Site-Blok		37	Bina Dış Kapı No		38	İç Kapı No
39	İkamete Geliş Tarihi		40	Posta Kodu			

BİLDİRİMDE BULUNANIN		ADRES :
Adı		
Soyadı		
Doğum Tarihi		TARİH : İmza

GERİ ALINAN NÜFUS CÜZDANININ		İMHA EDEN MEMURUN		ONAYLAYAN YETKİLİNİN		
Tarih		Adı		Adı		
Seri No		Soyadı		Soyadı		
Kayıt Tarihi No		Unvanı		Unvanı		Mühür
		Tarih		Tarih		
		İmza		İmza		

DÜZENLEYEN MAKAM		Kayıt Tarihi	
		Kayıt No	
DÜZENLEYEN MEMURUN		**ONAYLAYAN YETKİLİNİN**	
Adı		Adı	
Soyadı		Soyadı	
Ünvanı		Unvanı	
Tarih		Tarih	
İmza		İmza	

Kayıt Tarihi ve No			
	ONAYLAYAN (VALİ/KAYMAKAM)		
Adı		Tarih	
Soyadı			
Unvanı		İmza	

TESCİL EDEN MEMURUN		ONAYLAYAN YETKİLİNİN		
Adı		Adı		
Soyadı		Soyadı		
Unvanı		Unvanı		Mühür
Tarih		Tarih		
İmza		İmza		

AÇIKLAMALAR

143

T.C.
.... BELEDİYE BAŞKANLIĞI
SAĞLIK İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜNE

..................günü vefat eden .... isimli cenazemi ....ne götüreceğimden gereken işlemin yapılmasını arz ederim. . . . .

.... /... / 20..

CENAZE SAHİBİNİN ADRESİ : . . . .

Cenaze Sahibinin
ADI VE SOYADI

KAYNAKÇA

1- *TDV. İslam İlmihali,* I-II, Ankara, 2007
2- *Büyük İslâm İlmihali*, DİB Yayınları, Ankara, 2007
3- Mehmet Şener, "Cenaze", *DİA*, VII, 354-357.
4-Muhammed Nâsuriddin el- Elbânî, *Ahkâmü'l-Cenâiz ve Bide'uha*, Beyrut, 1969.
5- www.e-konsolosluk.net
6. www.cenazefonu.de
7. İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Mevzuatı